

İstihdam ve Büyüme Araştırmaları I

**Editör
Harun BAL**

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

© Copyright 2019

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kâğıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-605-258-350-0	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
İstihdam ve Büyüme Araştırmaları I	25465
Editör	Baskı ve Cilt
Harun BAL	Bizim Dijital Matbaa
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin Dilmen	BUS000000
	DOI
	10.37609/akya.1519

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Akademisyen Yayınevi yöneticileri, yaklaşık 30 yıllık yayın tecrübesini, kendi tüzel kişiliklerine aktararak uzun zamandan beri, ticarî faaliyetlerini sürdürmektedir. Anılan süre içinde, başta sağlık ve sosyal bilimler, kültürel ve sanatsal konular dahil 750 kitabı yayımlamanın gururu içindedir. Uluslararası yayınevi olmanın alt yapısını tamamlayan Akademisyen, Türkçe ve yabancı dillerde yayın yapmanın yanında, küresel bir marka yaratmanın peşindedir.

Bilimsel ve düşünsel çalışmaların kalıcı belgeleri sayılan kitaplar, bilgi kayıt ortamı olarak yüzlerce yılın tanıklarındır. Matbaanın icadıyla varoluşunu sağlam temellere oturtan kitabın geleceği, her ne kadar yeni buluşların yörüngesine taşınmış olsa da, daha uzun süre hayatımızda yer edineceği muhakkaktır.

Akademisyen Yayınevi, kendi adını taşıyan **“Bilimsel Araştırmalar Kitabı”** serisiyle Türkçe ve İngilizce olarak, uluslararası nitelik ve nicelikte, kitap yayımlama sürecini başlatmış bulunmaktadır. Her yıl Mart ve Eylül aylarında gerçekleştirilecek olan yayımlama süreci, tematik alt başlıklarla devam edecektir. Bu süreci destekleyen tüm hocalarımıza ve arka planda yer alan herkese teşekkür borçluyuz.

Akademisyen Yayınevi A.Ş.

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Dünya’da ve Türkiye’de Kadın İşgücünün Dünü ve Bugünü 1 <i>Mustafa HATİPLER</i> <i>Nur KESKİN</i>
Bölüm 2	21. Yüzyıla Doğru Büyüme - Bölgesel Kalkınma Teorileri ve Politikaları 15 <i>Murat ŞAHİN</i>
Bölüm 3	Türk Cumhuriyetlerinde Ekonomik Özgürlük ve Ekonomik Büyüme İlişkisi 37 <i>İbrahim Orkun ORAL</i>
Bölüm 4	Bölgesel Gelişme Stratejileri ve Politikaları..... 53 <i>Fatih KONUR</i>
Bölüm 5	Terör Olayları, Savunma Harcamaları ve Ekonomi İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Analiz 61 <i>Serkan KÜNÜ</i>
Bölüm 6	Mena Ülkelerinde Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Analizi: Panel Veri Analizi..... 77 <i>Dilek ŞAHİN</i> <i>Savaş DURMUŞ</i>
Bölüm 7	Toplumsal Cinsiyet ve Türkiye’de Kadın İstihdamı..... 95 <i>Aslı KÖSE ÜNAL</i>
Bölüm 8	Beklenen Yaşam Süresi İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Az Gelişmiş Ülkeler Örneği 111 <i>Barış YILDIZ</i>
Bölüm 9	Ekonomik Refah İle İlişkili Tolerans Göstergeleri Bakımından Türkiye’nin Avrupa Birliği Ülkeleri Arasındaki Yeri: İstatistiksel Bir Analiz 123 <i>H. Günsel DOĞRUL</i>
Bölüm 10	Türkiye’de Terörle Mücadele Kapsamında Savunma Harcamalarının Makroekonomik Etkileri..... 141 <i>Ali PETEK</i> <i>Ali Kemal BAŞBUĞ</i>
Bölüm 11	Kadın İşgücü İstihdamı İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Türkiye-Seçilmiş AB Ülkeleri Açısından Karşılaştırmalı Nedensellik Analizi 153 <i>Ali PETEK</i> <i>Nermin ÇELİK</i>
Bölüm 12	Düşük ve Orta Gelirli Ülkelerin Kalkınma Göstergeleri İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Bir Panel Veri Analizi 169 <i>Yeşim KUBAR</i>
Bölüm 13	Satın Alma Gücü Paritesi İle İlgili Literatür ve Çalışmalar..... 195 <i>Metin YILDIRIM</i>

Bölüm 1

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE KADIN İŞGÜCÜNÜN DÜNÜ VE BUGÜNÜ

Mustafa HATİPLER¹

Nur KESKİN²

GİRİŞ

Toplumsal gelişme sürecinde kadınların işgücüne katılmaları önemli bir olaydır. Günümüzde Dünya nüfusunun büyük bir kısmını oluşturan kadınların erkekler gibi işgücüne katılımları toplumların sosyo-ekonomik gelişmişlikleri için önem arz etmektedir. Özellikle kadın-erkek eşitsizliğiyle sıkça karşılaşılan günümüzde, kadın işgücüne önem veren ülkelerin sosyal ve ekonomik açıdan daha yüksek seviyelerde olduğu da görülmektedir.

Tarihsel süreç içinde kadınlar çoğu zaman erkek işgücünün gerisinde kalmışlar ve kendilerini işgücüne katılımda bile erkeklerden izin almak durumunda kalmışlardır. Kadınlar evlerde ücretsiz aile işçisi olarak çalıştırılmaktadır. Ancak Sanayi Devrimi ile beraber artan makineleşme kadınların fabrikalarda çalışmasına yol açmıştır ve bu durum kadın işgücünde önemli bir değişim noktası olmuştur. Daha sonraları gelen I. ve II. Dünya Savaşları ile ülkelerde erkek nüfusunun azalması kadınların erkeklerin yerine işgücüne katılımını sağlamış ve bu dönemde kadın işgücü açısından bir diğer önemli dönüm noktası olmuştur. Kadın işgücü için üçüncü önemli değişim noktası ise küreselleşme hareketidir. Tüm dünyada birleşmeyi ve bütünleşmeyi sağlayan küreselleşme ile artan üretim hareketleri kadın işgücüne olan talebi arttırmış ve kadın işgücü yine piyasadaki yerini almıştır.

Yapılan bu çalışma da kadın işgücünün tarih içindeki dönüm noktaları ayrıntılı olarak ele alınmıştır ve kadın işgücünün günümüzde Dünya'da ve Türkiye'de ki gelişimi incelenmiştir. Çalışma; kadın işgücünün tarihsel gelişimi, kadın işgücüne etki eden faktörler ve Dünya'da ve Türkiye'de kadın işgücünün durumu olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

¹ Doç. Dr. Trakya Üniv. Edirne Sosyal Bilimler MYO, mustafahatipler@gmail.com

² Trakya Üniv. SBE, Maliye ABD Yüksek lisans öğr. , nurmkskn@gmail.com.

lere dayanmaktadır. Ancak kadın işgücünün dönüm noktası Sanayi Devrimi ile gerçekleşmiştir. Sanayi Devrimi'nin akabinde yaşanan I. ve II. Dünya Savaşları ve günümüzde Dünya'yı etkisi altına alan küreselleşme kadın işgücü için diğer değişim ve dönüşüm noktaları olmuştur.

Yapılan bu çalışmada, kadın işgücünün Dünya'da ve Türkiye'deki gelişimi incelenmiş olup sonuçlar istatistikî olarak tablolarda belirtilmiştir. Buna göre Dünya ve Türkiye genelinde, kadın işgücü, kadın işsizlik ve kadın işgücüne katılma oranları incelenmiştir. Elde edilen bilgilere göre Dünya nüfusunun büyük bir kısmını kadınlar oluşturmalarına rağmen işgücünde erkeklerden daha düşük konumdadırlar.

Kadın istihdamının artırılması için, kadının istihdamına etki eden faktörler üzerine tüm ülkeler yoğunlaşmalı ve kadını işgücünde ikincil plana sevk eden faktörler iyileştirilmeye çalışılmalıdır. Çünkü kadın bir işgücüdür. Kadın işgücü arttıkça ülkelerin toplumsal ve ekonomik gelişmişlikleri de artacaktır.

Toplumu doğuran ve büyütenin kadın olduğu gerçeği göz önüne alındığında, kadın işgücü oranının yükselmesi, toplumsal birçok sorunun da kendiliğinden çözülmesi sonucunu getirecektir. Bu anlamda, kadın işgücünün istihdam toplamındaki oranının yükselmesi aynı zamanda sosyal politika uygulama ve çalışmalarının en önemli konusu konumundadır. Buradaki kadın istihdamının, vahşi kapitalizm döneminde olduğu gibi kadın işgücü emeğinin sömürüsü üzerine olmayacağı ve olmaması gerektiği izahtan varestedir.

KAYNAKLAR

- AKGEYİK, T. (2016). "Türkiye'de Kadınların İşgücü Piyasasına Katılımını Etkileyen Faktörler: TÜİK Verileri Üzerine Bir Analiz". *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(70).
- ARTAR, Y. (2016). "Geçmişten Bugüne Sosyal Hayatın İçindeki Kadın". *Kalkınmada Anahtar Verimlilik*(323).
- BİÇERLİ, M. K.(2013). *Çalışma Ekonomisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- BOZKAYA, G. (2013). "Kadınların İşgücüne Katılımını Belirleyen Faktörler: Türkiye Üzerine Bir Analiz". *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5).
- BÜRGİN, D.E. (2016). "Türkiye'de Kadınların İstihdamdaki Payları Neden Düşüyor? Ab Ülkeleri İle Karşılaştırma", www.academia.edu (Erişim tarihi: 11.11.2018).
- BÜYÜKCOŞKUN, S.(2014). *Kadın İstihdamının Doğurduğu Sosyal Politika Sorunları: Anne- Dışı Bakım Sorunu Ve Türkiye'nin Kadın İstihdamı Politikası*. (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Doktora Tezi).
- DEMİRTAŞ, G. ve YAYLA, N. (2017). "Küresel Entegrasyonun Kadın İstihdamı Üzerine Etkisi:Ampirik Bir İnceleme." *Journal of Yaşar University*, 12(48).
- GELEGEN, D. G.(2001). "Çalışma Yaşamında Kadın Olmak". *Türk Tabipler Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*.

- GÖZENER, E. (2012). *Ülkemizdeki Kadın İşgücü İstihdamının Dünya ve Avrupa Ülkeleriyle Karşılaştırılması: İstihdam Edilmiş Kadın İşgücüne İlişkin Bir Araştırma*. (İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü İşletme Yönetimi Yüksek Lisans Tezi).
- GÜNDAY DOĞAN, P. (2011). *Ekonomik Kalkınmada Kadın'ın Önemi Ve Katkısı*. (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Genel İktisat Programı Yüksek Lisans Tezi)
- GÜNDOĞDU, A. (2018). *Kadınların İşgücüne Katılımını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Türkiye Örneği* (Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma İktisadi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi).
- GÜROL, M. A. ve MARŞAP, A. (2007). "Geçmişte ve Günümüz Yaşamında Ücretsiz ve Ücretli İşgücü Olarak Kadın". *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* (42).
- İNCE, M. (2010). *Kadın İstihdamı Ve Kadın İşgücüne Olan Talep Türkiye Örneği*. (Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Doktora Tezi).
- KARADENİZ, O. ve YILMAZ, H. (2017). *Kadın İstihdamı, Sosyal Güvenlik & Sosyal Yardımlar*. Türkconfed İş Dünyasında Kadın 2017 Raporu Birinci Faz Çalışma Sonuçları.
- KARATAŞ, A. (2006). "Türkiye'de Kadın İşgücünün Durumu: Denizli Tekstil Sektöründe Kadın İşgücü Örneği." (*Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*).
- KILINÇ ŞAHBAZ, N. (2015). "Küresel Eğilimler Çerçevesinde Kadın İstihdamı." *HAK-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4(9).
- KIRAL, G., ve KARLILAR, S. (2017). "Türkiye'de Kadın İşgücüne Katılımını Etkileyen Faktörler: Adana İli Üzerine Bir Uygulama." *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(3).
- KÜÇÜKALİ, A. (2014). "Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapının Kadınların Çalışma Hayatı Üzerine Etkileri: Erzurum Örneği." *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*.
- MAKAL, A. (2011). "Türkiye'de 1950-1965 Döneminde Ücretli Kadın Emegine İlişkin Gelişmeler". *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 56(2).
- OECD. Aralık 11, 2018 tarihinde <https://data.oecd.org/emp/labour-force.htm#indicator-chart> adresinden alındı.
- ÖNDER, N. (2013). Türkiye'de Kadın İşgücünün Görünümü. *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, 1(1).
- ÖZER, M. ve BİÇERLİ, K. (2004). Türkiye'de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3.
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU. (2011). ARALIK 11, 2018 tarihinde www.tuik.gov.tr adresinden alındı.
- Türk Dil Kurumu. www.tdk.gov.tr, Erişim tarihi: 13.12.2018) www.nufusu.com adresinden alındı. Erişim Tarihi: 13.12.2018.
- YILMAZ, M. ve ZOĞAL, Y. (2015). Kadının İşgücüne Katılımının Tarihsel Gelişimi ve Kadın İstihdamını Etkileyen Faktörler: Türkiye ve Avrupa Örneği. *Uluslararası Ekonomi Kongresi- EconWorld 2015 -Torino*.

Bölüm 2

21. YÜZYILA DOĞRU BÜYÜME - BÖLGESEL KALKINMA TEORİLERİ VE POLİTİKALARI

Murat ŞAHİN¹

1. GİRİŞ

Dünya’da mevcut olan kaynaklar doğa tarafından insanlığın hizmetine ve ihtiyaçlarına sunulmuştur. İhtiyaçların sınırsız ama kaynakların kıt olması durumunu ele alan iktisat bilimi ise doğal kaynakların dağılımı üzerine yoğunlaşmıştır. İşte bu noktada iktisat biliminin yoğunlaştığı ihtiyaç olgusu, insanlar için lüzumlu kaynakların elde edilmesi ile onların toplumsal olarak gelişmesine, dahası diğer toplumlardan refah açısından farklılık arz etmesine neden olmuştur. İnsanlığın yeryüzünde hayat bulduğu anlardan itibaren ihtiyaçlara yönelik kaynaklar önem arz etmiş ve bunların insanlar arasında değişimi ve transferi söz konusu olmuştur. Bu durum ticaretin ortaya çıkmasında ve günümüze kadar olan süreçte ekonominin gelişiminde önemli rol oynamıştır. İnsanlığın başlangıcından itibaren süregelen ve sürekli değişen toplumsal refah ve gelişme olgusu, 20. Yüzyılda kalkınma kavramı ile dile getirilmiş, kalkınma kavramında iktisat bilimi içinde daimi niteliğini bulmuştur.

İnsanlar tarih boyunca ihtiyaçlarını tek başlarına karşılayamazken küçük gruplar halinde birlikte yaşamaya başlamış, sonrasında bu küçük gruplar kitlelere, zamanla da toplumlara evrimleşmiştir. Toplamlar ise insanlığın tarihi sürecinde küçük alanlardan ziyade büyük bölgeler üzerinde varlıklarını sürdürmeye çalışmışlardır. 21. Yüzyılda da kalkınma kavramı, toplumsaldan ziyade bölgesel konularda ele alınmaya başlamış böylece bölgesel kalkınma ifadeleri günümüzde bilimsel literatürlerde daha fazla kullanılır hale gelmiştir.

Bu çalışmada, bölgesel kalkınma, yeryüzündeki çeşitli bölgelerde topluluklar halinde yaşayan insanların iktisadi gelişimleri perspektifinde, teori ve politikalarla ele alınmıştır. Aynı zamanda bölgesel kalkınma ve iktisadi gelişim dinamikleri 21. Yüzyıl nezdinde teori ve politikalarla birlikte modern yaklaşımlarla değerlendirilmiştir.

¹ Öğretim Görevlisi, Murat ŞAHİN, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, ord.muratsahin@gmail.com

KAYNAKLAR

- ABANOZ, Ö., DURUKAN, G., ÖZER, M., ÜNCÜ, M., ÖLMEZ, E., AKBAY, İ., . . . ZORRAL, P. (2008). *Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi Dökümanı*. Ankara: Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü Yayını.
- ÇİLOĞLU, İ. (2000, Ocak). Teşvik Politikalarının Yönlendirme Gücü. *Hazine Dergisi*(13).
- DİNLER, Z. (2008). *Bölgesel İktisat*. Bursa: Ekin Yayınları.
- GERAY, C. (1997). *Bölgesel Gelişme İçin Planlama ve Örgütlenme* (Cilt 52). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dergisi.
- HANSEN, N. (1965). *Unbalanced Growth and Regional*. Economic Inquiry.
- HİGGİNS, B. H., & Donald, S. (2009). *Regional Development Theories and Their Application*. United States of America: Transaction Publishing.
- ILDIRAR, M. (2004). *Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri*. Ankara: Nobel Yayın.
- PİRİLİ, M. U. (2011, Nisan). Bölgesel Kalkınmada Kamu Yatırımlarının Rolü: Kuramsal Bir Değerlendirme. *Ege Akademik Bakış*, 11(2), s. 310-311.
- SAYIN, M. (2006). Yerel Ekonomik Kalkınma Modeli Olarak GAP-GİDEM Projesi. *TEPAV Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu Kitabı Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Avrupa Perspektifi*, s. 347.
- WEB SİTESİ. (2018, Ocak 1). mrtshn.com: <https://mrtshn.com/category/ders-notlari/> adresinden alındı
- BERBER, M. (2015). *İktisadi Büyüme ve Kalkınma*. Trabzon: Derya Kitapevi.
- KAZGAN, G. (1974). *İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Devrimi*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- KRUGMAN, P. (1995). *The Fall and Rise of Development Economics*. Development, Geography and Economic Theory: MIT Press.
- ÖZTÜRK, L. (2007). *Sürdürülebilir Kalkınma*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- SARAÇ, A. (2006). *Bölgesel Kalkınma Modelleri ve Güneydoğu Anadolu Projesi*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi; Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SMITH, A. (2011). *Milletlerin Zenginliği - Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları. TDK. (2018, 10 2). [tdk.gov.tr: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5bab6a42e4e117.3.0947368](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5bab6a42e4e117.3.0947368) adresinden alındı
- UNAY, C. (1999). *Makro Ekonomi*. Bursa: Vipış A.Ş.
- YILDIRIM, K., KARAMAN, D., & TAŞDEMİR, M. (2016). *MAKRO EKONOMİ*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Bölüm 3

TÜRK CUMHURİYETLERİNDE EKONOMİK ÖZGÜRLÜK VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ

İbrahim Orkun ORAL¹

1.GİRİŞ

İnsanlık tarihinin her döneminde insanların dikkatini çeken ve araştırılan bir konu olan özgürlük kavramı felsefe sözlüğünde; *“kişinin kendi kendisini belirlemesi, denetlemesi, yönlendirmesi düzenlemesi durumu, bireyin kendisini, dış baskı, etki ya da zorlamalardan bağımsız olarak, kendi arzu edilir ideallerine, motiflerine ve isteklerine göre yönlendirmesi, başkalarının buyruk ve isteklerine göre değil de, kendi isteklerine göre davranabilmesi gücü”* olarak tanımlanmıştır (Cevizci, 2002,803).

Özgürlük kavramı soyut ve çok yönlü bir kavram olmasına rağmen birçok düşünür ve siyasi sistem tarafından benimsenmiş ve dayanak olarak kabul görmüştür. İktisat biliminin öncülerinden Adam Smith özgürlüğü insanın en temel ve doğal hakkı olarak ifade etmiştir. “Milletlerin Zenginliği” adlı eserinde bireylerin kendi özgür iradeleriyle üretimde bulunmalarına, uluslararası pazarda satmalarına ve mülkiyet haklarına vurgu yapmıştır (Kazgan, 2013). Bir başka klasik iktisatçı olan Milton Friedman ise özgürlüğü ender bulunan nazik bir bitkiye benzeterek bireylerin özgürlüklerinin korunması görevini devlete yüklemiştir (Friedman,1988,14). John Stuart Mill ise özgürlüğün; vicdan hürriyeti, zevk, tercih ve çalışma hürriyeti ile dayanışma hürriyetinden oluştuğunu vurgulayarak bireylerin özgür olması gerektiğini savunmuştur (Yayla, 2000, 31).

Benzer şekilde North ve Thomas (1970) tarafından ortaya atılan ve “Kurumsal İktisat” olarak adlandırılan teoride de devlet kurumları tarafından özel mülkiyet haklarının korunmasının, güçlü hukuk düzeninin sağlanmasının ve işlem maliyetlerinin azaltılmasının piyasadaki belirsizliği azaltacağı vurgusu yapılmıştır (Çetin, 2013,39).

Bu bağlamda mikro ölçekte bireylerin makro ölçekte ise toplumun vazgeçilmez unsurlarından biri olan ekonomik özgürlük için çok sayıda tanım ortaya konmuştur. Patry (2009) ekonomik özgürlük kavramını; *serbest piyasa sistemini harekete geçiren, devlet müdahalesinin az olduğu, bireysel refahı maksimum kı-*

¹ Doktor öğretim üyesi, Ardahan Üniversitesi, ibrahimorkunoral@ardahan.edu.tr

KAYNAKLAR

- Burton A. & Lewis, Kenneth A.(1998), “Cultural and Institutional Determinants of Economic Growth: A Cross Section Analysis” *Public Choice*, 83, 276-284.
- Adkings L. C. & Moomaw, R. L. ve s Savvides, A.(2002), “Institutions, Freedom and Technical Efficiency”, *Southern Economic Journal*, 69, 92-108.
- Cevizci A. (2002), *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- AKEL, V. (2015). “Kırılgan Beşli Ülkelerinin Hisse Senedi Piyasaları Arasındaki Eşbü-tünleşme Analizi”. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 11(24), 75-96.
- AKTAŞ, C. (2009), “Türkiye’nin İhracat, İthalat ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Ne-densellik Analizi”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18) 2, 35-47.
- ARISOY, İ. (2005), “Wagner ve Keynes Hipotezleri Çerçevesinde Türkiye’de Kamu Har-camaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi”, *Ç.Ü. Sos. Bi. Ens.Dergisi*, 14,(2,) 63-80.
- ASLAN M. & ASLAN K. (2009),” Türkiye’de 1963–2006 Döneminde Kamu ve Özel Sektör Ücretleri Üzerine Ampirik Bir Uygulama”, *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (1): 23-44.
- Atilla Yayla 2000, *Özgürlük Yolu, Hayek’in Sosyal Teorisi*, Liberte Yayınları, Ankara.
- AYDOĞUŞ O. & ÇATIK N. (2006), “Türkiye’de Para İkamesi Altında Para Talebi: 1986 – 2005”, *Tisk Akademisi* (I): 59:73.
- Baltagi, B.H. (2011), *Econometrics*, Fifth Edition, Springer, New York.
- Bengoa, M. ve Sanchez-Rables, B. (2003), “Foreign Direct Investment, Economic Freedom and Growth New Evidence from Latin America”, *European Journal of Political Economy*, 19, 529-545.
- Beşkaya A.& Manan Ö. (2009), “Ekonomik Özgürlükler ve Demokrasi İle Ekonomik Performans Arasındaki İlişkinin Zaman Serileri İle Analizi: Türkiye Örneği”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 47-76.
- Bundă, N.,R. (2012), Adina Moise-Țiței and Dragoș Dumitru Jaliu, “A New Institutional Approach of The Complex Correlation Between Economic Freedom And Economic Growth”, *European Journal of Science and Theology*, Vol: 8, 75-84.
- Carlsson F.& Lundström, S.(2002), “Economic Freedom and Growth: Decomposing the Effects” *Public Choice*, 112, 335-344.
- Carter, J., R.(2007), “An Ampirical note on economic freedom and income inequality”, *Public Choice*, Vol: 130, 163-177.
- Claudia R. W. & Mathers R. (2011), “Economic Freedom, Culture, and Growth”, *Public Choice*, Vol: 148, 313-335.
- Cole, J., H. (2003),”The Contribution of Economic Freedom to World Economic Growth, 1980- 99”, *Cato Journal*, 23(2), Fall, 189-198.
- Dawson, J. W.(1998), “Institutions, Investment and Growth: New Cross-Country and Panel Data Evidence”, *Economic Inquiry*, 36, 603-319.
- Farr, W. K. & Lord R. A. & Wolfenbarger J. L., (1998) “Economic Freedom, Political Freedom and Economic Well-Being: A Causality Analysis”, *Cato Journal*, 18(2), , 247-262.
- Gujarati, D.N. (2004), *Basic Econometrics*, Fourth Edition, New York: The
- Haan J. & J. Sturm E., (2000) “On the Relationship Between Economic Freedom and Economic Growth”, *European Journal of Political Economy*, 16(2), , 215-241.
- Heritage Foundation, www.heritage.org

- İslam S. (1998), "Economic Freedom, per capita Income and Economic Growth", *Applied Economics Letters*, 3, 595-597.
- Işık, A., (2006), "Serbest Piyasaya Geçiş Ekonomilerinde Gerçekleştirilen Reform Hareketi ve Türkmenistan Örneği", Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış doktora tezi
- Jac C. H., (2000), "Economic Freedom and Economic Growth: A Short-Run Causal Investigation", *Journal of Applied Economics*, 3(1), 71-91.
- James D. G., & Lawson R. A. & R. Hocombe, (1999) "Economic Freedom and the Environment for Economic Growth", Vol: 155, , 643-663.
- JOHANSEN, S. (1991), "Estimation and Hypothesis Testing of Cointegration Vectors inn Gaussian Vector Autoregressive Models", *Econometrica*, 59 (6):1551-1580.
- Karabegovic A., & Dexter S., Chris M. Schlegel and Fred McMahon, (2003), "North American Economic Freedom: An Index of 10 Canadian Provinces and 50 US States", *European Journal of Political Economy*, 19(3), 431-452.
- Karabegovic, A., & D. Samida, & C. M. Schlegel & F. McMahon (2003), "North American Economic Freedom: An Index of 10 Canadian Provinces and 50 US States", *European Journal of Political Economy*, 19, 431-452.
- Kazgan, G., (2013), Adam Smith Milletlerin Zenginliği, Türkiye İşbankası Kültür yayınları, İstanbul.
- Kılıç, R., & Volkan A., (2016), "Yenilenebilir ve Yenilenemeyen Enerjinin İktisadi Büyüme Üzerindeki Etkisi: 28 OECD Ülkesi Üzerine Ampirik Bir Çalışma" Eskişehir Osmangazi üniversitesi İİBF dergisi, 12(1), 1-12.
- Kreft S. F. & S. R. S. (2005), "Public Policy, Entrepreneurship and Economic Freedom", *Cato Journal*, 25(3), 595-616.
- MANGIR, F. (2012). "Türkiye için İkiz Açıklar Hipotezi Testi" *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 136-149.
- McGraw-Hill.
- Friedman M., *Kapitalizm ve Özgürlük (1988)*, (Çev.: Doğan Erbek ve Nilgün Himmetoğlu), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Nyström K., (2008) "The İnstitutions of Economic Freedom and Entrepreneurship: Evidence From Panel Data, Public Choice, Vol, 136, 269-282.
- PEDRONI, P. (2000), "Fully-Modified OLS for Heterogeneous Cointegrated Panels", *Advances in Econometrics*, No: 15, pp. 93-130.
- Piatek D., & Katarzyna S. & Michal P. (2013), "Economic Freedom, Democracy and Economic Growth: A Causal İnvestigation in Transition Countries", *Post-Communist Economies*, 25(3), 267-288.
- Santhirasegaram, S., (2007) "The Impact of Democratic and Economic Freedom on Economic Growth in Developing Countries: Pooled Cross Country Data Evidence" *Journal of Applied Science*, 7 (11), 1484-1489.
- Sarıbaş H., (2009) "Ekonomik Özgürlükler ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Bir Panel Veri Analizi" *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 46(538), 7-16.
- Saygılı, Ş., & Cihan, C. & Yavan, Z.A. (2006), *Eğitim ve Sürdürülebilir Büyüme Türkiye Deneyimi, Riskler ve Fırsatlar*, TÜSİAD Büyüme Stratejileri Dizisi No:7, Yayın No:-TÜSİAD-T/2006-06-420, İstanbul.
- Scully, G.W. (2002), "Economic Freedom, Government Policy and The Trade-Off Between Equity and Economic Growth" *Kluwer Academic Publishers*, 113, 77-96.
- Tarı, R. (2010), *Ekonometri*, 6. Basım, Umuttepe Yayın No:32, Kocaeli.
- Tatoğlu, F. Yerdelen (2013), İleri Panel veri Analizi, 2. Baskı Beta, İstanbul.

- Patry W. (2009), *Moral Panics and the Copyright Wars*, Oxford University Press, New York.
- Xavier De V. & Z. A. Spindler, (1994) “Freedom and Growth: Do Constitutions Matter?”, *Public Choice*, 78(3-4), , 359-372.
- YAVUZ, N., Ç. (2005), “Türkiye’ De Kamu Harcamalarının. Özel Sektör Yatırım Harcamalarını Dışlama Etkisinin Testi (1980-2003) “, *Marmara Üniversitesi. İ.İ.B.F. Dergisi*, CİLT XX (1): 269:284.
- Yenipazarlı A. (2009), *Ekonomik Özgürlükler ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Üzerine Bir Zaman Serisi Analizi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Yıldırım S. (2009), “Aghion-Howitt Büyüme Modeli Çerçevesinde Ekonomik Özgürlük Ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Panel Veri Analizi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 25, 259-268.

Bölüm 4

BÖLGESEL GELİŞME STRATEJİLERİ VE POLİTİKALARI

Fatih KONUR¹

Coğrafi ölçeklerde yaşanan yersel dönüşümü yönetecek politikalar; kentleşme, bölgesel gelişme ve bölgesel bütünleşmedir. Bu bölümde sırasıyla bu politikalara değinilmektedir.

KIRSAL VE KENTSEL ALANLARIN ENTEGRASYONU

Büyümeyi artırıcı ve yoksulluğu azaltıcı politikalar kapsamında sosyal hizmetler ve temel altyapı yatırımlarına yönelik kırsal kalkınma politikaları yaşanan kent-kır dönüşümü boyunca önemini korumaktadır. Öte yandan kentsel alanlarda yığılmayla ilgili olumsuz yığılma ekonomileri azaltacak, buna karşın pozitif yığılma ekonomilerini en çoklaştıracak kentsel kalkınma politikaları gelişmekte olan ülkelerde kent-kır dönüşümünü yönetecek politikalardandır.

Geleneksel kalkınmacı yaklaşımda politika öncelikleri piyasalara erişimi kolaylaştırmak, temel kentsel hizmetlere erişimi sağlamak ve yaşam kalitesini yükseltmek, firmalara dışsallıklar sağlamak, geri kalmış bölgelere yönelik yardımlar ve kentsel imara yönelik planlamadır. Sonraki bir aşamada, kentlerin büyümesi ve artan göçler sonucunda ortaya çıkan kalabalıklaşma maliyetlerini en aza indirmek ve piyasa kusurlarını göz önüne alan kentsel kalkınma stratejileri uygulanmıştır. İleri aşamada ise, kentsel kalkınma stratejileri kentlerin rekabet edebilirliklerini artırmaya odaklanmıştır. Kentsel rekabet gücünü ve üretkenliğini artırmak üzere pozitif teknolojik dışsallıkları artıracak, kenti yatırım açısından çekici kılacak yatırım ortamının hazırlanması kent yöneticilerinin temel hedefi olmuştur.

Bugün her kentsel alanın sahip olduğu karşılaştırmalı üstünlükler ve uzmanlaştığı ürün ya da sektörlerde rekabet edebilirliklerini geliştirmek artık temel hedeftir. İmalat sanayi, ticaret, emlak, finans ve bilgi yoğun hizmet sektörlerinde

¹ Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, fatihkonur@ibu.edu.tr

* Bu çalışma yazarın "Yeni yaklaşımlar çerçevesinde Türkiye’de bölgesel gelişmişlik farklarının analizi" başlıklı doktora tezinin bir bölümünden faydalanılarak hazırlanmıştır.

KAYNAKLAR

- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) (2006). *Dokuzuncu kalkınma planı (2007-2013)*. Ankara.
- Dünya Bankası (World Bank) (2009). *World development report 2009: reshaping economic geography*. Washington, DC.
- Konur, F. (2011). Yeni yaklaşımlar çerçevesinde Türkiye’de bölgesel gelişmişlik farklarının analizi. (Yayımlanmamış doktora tezi). AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Bolu.

Bölüm 5

TERÖR OLAYLARI, SAVUNMA HARCAMALARI VE EKONOMİ İLİŞKİSİ: TÜRKİYE ÜZERİNE BİR ANALİZ

Serkan KÜNÜ¹

GİRİŞ

Eski bir tarihe sahip olmasının yanı sıra tüm dünyada önemli bir sorun haline gelen terör eylemleri insanlık üzerinde birçok tahribata yol açmıştır. Ulusal ve uluslararası gündemde sürekliliğini koruyan bir yapıya sahip olmakla birlikte, kamu düzenine ve topluma yapılan bir saldırı olan terörizm faaliyetleri için birçok bilimsel araştırma yapılmıştır. Terör faaliyetlerinin sosyal, siyasi ve ekonomik etkileri farklılık gösterdiğinden terörizm hakkında otoriteler açısından ortak bir tanım yapılamamıştır. Ülkelerin farklı siyasi ve ekonomik beklentilerinden dolayı bir ülke için terörizm sayılan eylemler başka bir ülke için aynı kategoride değerlendirilmemektedir. Özellikle Türkiye'nin de içinde bulunduğu Orta-doğu coğrafyasında son dönemlerde gerçekleşen terör faaliyetlerinin tanımlan-dırılmasında ülkeler açısından bu farklılık dikkat çekmektedir. Terörizm siyasal amaçlarına ulaşmak için, toplumların demokratik haklarını kullanmalarına fırsat vermeyen, savaş kurallarına uygun hareket etmeksizin masum insanları bile hedef alabilen, örgüt yapısının kuvvetli olduğu ve sistematik saldırılar ile toplum üzerine korku endişe yaratan faaliyetlerdir.

İdeolojik bir görüş çevresinde toplanan bireylerin örgüt yapısına kavuşturularak ast üst ilişkileri oluşturulduktan sonra farklı amaçlar doğrultusunda eylemleri masum insanları hedef alarak gerçekleştirmeleri terör faaliyetlerinin çıkar grupla-rının kontrolünde olduğunun bir göstergesidir. Terörist saldırıların genellikle şe-hirler, köyler, kutsal mekanlar, turistik yerler ve göstericilerden oluşan kalabalık gruplara yönelik olarak gerçekleştirilmesi eylemin yapıldığı ülke ekonomisine etki edecek sonuçlar ortaya koymaktadır. Ekonomi üzerinde olumsuz etki yaratan bu tür eylemler ülkelerin soğuk savaş döneminden farklı olarak terorist gruplar aracılığı ile sıcak savaşa alternatif bir durum ortaya koymalarına neden olmak-tadır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi Serkan KÜNÜ, Iğdır Üniversitesi, serkunu@gmail.com

KAYNAKLAR

- Ahmed, M. & A.M. Anwar (2016), The Nexus between Terrorism, Infrastructure and Tourism Industry in Pakistan, *International Journal of Economics and Empirical Research*, 4(1), 25-31.
- Alkan, N. (2002). Gençlik ve Terörizm, *Emniyet Müdürlüğü Yayınları*, Ankara, s.12
- Aykın H. ve Sözmen, H.S.(2008). Terörün Finansmanı, Ankara, *Masak Yayını*, s. 7.
- Baybaş, Ş.(2007). Türkiye’deki Terör ve Terörle Mücadele Yöntemleri Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- FATF resmi internet sitesi. “Terörün Finansmanı Raporu (Terrorist Financing), Fransa, FATF/OECD, 2008, <http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/> , (erişim:12/11/2018)
- Frey, B. & Luechinger S. & Stutzer A. (2007). Calculating Tragedy: Assessing the Costs of Terrorism, *Journal of Economic Surveys*, (21).
<http://visionofhumanity.org/app/uploads/2018/12/Global-Terrorism-Index-2018-1.pdf>
<https://www.bik.gov.tr/teror-orgutu-beyaz-zehirden-besleniyor/>
- İçli T. (2009). “Terörizmin Sosyal Yapıya Etkileri”, *TCMB Yayınları*, 2009.
- Karagöl, E. (2005). “Defence Expenditures and External Debt in Turkey”, *Defence and Peace Economics*, vol. 16, no.2, 2005, s. 117–118
- Kimberley, T. (2006). Terörizme Destek Veren Kaynaklarla Mücadele, *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu*, Genel Kurmay Başkanlığı, Ankara, s.8.
- Kurt Ü. ve Kılıç C. (2018). Türkiye’de Ekonomik ve Politik İstikrarın Turizm Talebi Üzerindeki Etkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı, *İstanbul İktisat Dergisi - Istanbul Journal of Economics* 68, 2018/2, s. 243-264.
- Neumayer, E. (2004). The Impact of Political Violence an tourism: Dynamic Cross-National Estimation”, *The Journal of Conflict Resolution*, Vol.48, No.2.
- Öztürk S, Çelik K. (2009). Terörizmin Türkiye ekonomisi üzerine etkileri, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*.
- Serçek, G. Ö. ve Serçek, S. (2016). Turizm sektörünün gelişmesi önündeki engel: Terörizm. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42(3),431–444.
- Sezgin, S. (2003). Savunma Harcamaları, Terörizm ve Ekonomi, *Stradigma Aylık Strateji ve Analiz Dergisi*.
- Şimşek, M.(1993). “Askeri Harcamaların Ekonomik Etkileri”, *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, Sayı 338, 1993, s.8-11.
- Tilly, C. (2004). “Terror, Terrorism, Terrorist”, *Sociological Theory*, Vol. 22, No. 1.
- Topal, A. H. (2005). Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı, *Beta Yayınevi*, İstanbul, s.11.
- Yavuz, C. ve Şahin, M. (2011). Terör Ve Terörizmle Mücadele, *Berikan Yayınevi*, Ankara, s.42.

Bölüm 6

MENA ÜLKELERİNDE BEŞERİ SERMAYE VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİNİN ANALİZİ: PANEL VERİ ANALİZİ

Dilek ŞAHİN¹
Savaş DURMUŞ²

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşından sonra başlayan bilgi toplumuna geçiş süreciyle birlikte, fiziki sermaye ve doğal kaynakların önemi giderek azalırken; bilgi ve beşeri sermayenin önemi artmaya başlamıştır. Artık üretimde beşeri sermaye ön plandadır ve ülkeler kalkınmalarını beşeri sermaye temelli oluşturmaya çalışmaktadır. Beşeri sermaye; toplumdaki bireylerin, üretim süreciyle ilgili olarak, bir taraftan sahip oldukları bilgilerinin, becerilerinin, yeteneklerinin, tecrübelerinin, davranışlarının ve değerlerinin ulaştığı düzeyi; diğer taraftan bedensel ve zihinsel zindeliği ya da sağlamlığını ifade eden bir kavramdır. Beşeri sermaye, tanımdan da anlaşılacağı üzere, fiziki sermayeden ayrılmaktadır. Beşeri sermayeye yapılan yatırım sosyal ilişkilerin ve sosyal yapının gelişmesine destek olmaktadır. Ayrıca beşeri sermaye statik olmayıp sürekli yenilenmektedir. Beşeri sermaye, fiziki sermaye gibi stoklanamadığından ve üretimde kullanılmadığında sonsuza dek yok olmaktadır. Klasik büyüme teorilerinin ülkeler arasındaki gelişmişlik farklarını açıklamada yetersiz kalması nedeniyle; söz konusu bu eksikliğin giderilmesi amacıyla İçsel büyüme modelleri ortaya atılmıştır. İçsel büyüme modellerinden beşeri sermaye teorisinde; bilgi, beceri, deneyime sahip olan beşeri sermayenin ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkilere sahip olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda beşeri sermayeyi etkileyen eğitim, gerek emeğin gerekse diğer üretim faktörlerinin verimliliğini artırmaktadır. Esasında; İçsel büyüme kuramı, büyüme hızını içselleştirmeye yani kuramın içinde belirlemeye çalışmaktadır.

MENA ülkeleri, Avrupa, Afrika ve Asya'nın kavşak noktalarında ayrıcalıklı bir coğrafyada bulunmalarından ziyade, giderek artan ve eğitim oranı yüksek

¹ Dr. Öğr.Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, dilek58sahin@hotmail.com.

² Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi İBBF, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, sdurmus_75@hotmail.com.

ğu görülmektedir. Ayrıca kişi başına sermaye stoku ve doğumda yaşam beklentisi ile ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi bulunmaktadır. MENA ülkelerinde beşeri sermaye göstergeleri kullanılarak ekonomik büyüme ve beşeri sermaye ilişkisinin analiz edildiği bu çalışmada literatürdeki diğer çalışmalarla uyumlu sonuçlara ulaşılmıştır. Eğitimli ve sağlıklı bireylerden oluşan toplumlarda sosyo-kültürel gelişme ekonomik büyümenin önemli kaynaklarından birini oluşturarak diğer kaynakların da verimliliğini artıran bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkeleri yakalama hedefindeki ülkelerin beşeri sermaye faktörünü daha fazla dikkate alması gerekmektedir. Bu bağlamda, MENA ülkelerinde ekonomik büyümenin sürdürülebilir bir nitelik kazanmasında beşeri sermayeye verilen önemin artırılması gerekmektedir. Ekonomik büyümeyi teşvik etmek amacıyla beşeri sermaye birikimini artırmaya yönelik politikalar, MENA ülkeleri açısından olumlu sonuçlar doğuracak ve MENA ülkelerinin sahip olduğu potansiyeli geliştirmesi açısından önemli bir üstünlük sağlayacaktır. Bu bağlamda, konunun sosyal bir içerik taşıması, politika yapıcılara bu alanda önemli sorumluluklar yüklemektedir. Dolayısıyla beşeri sermayenin verimliliğini ve gelişimini arttırıcı sosyal politikaların sürdürülebilir bir şekilde yürütülmesi MENA ülkelerinin gelişmesi açısından son derecede önemlidir.

7. KAYNAKLAR

- Adekola, A. (2014). Public Investment in Human Capital and Economic Growth in Nigeria: Analysis on Regime Shifts. *Journal of Economics and Development Studies*, 2(2), 213-231.
- Adeyemi, P., Ogunsola, A. (2016). The Impact of Human Capital Development on Economic Growth in Nigeria: ARDL Approach. *Journal of Humanities And Social Science*, 21(3), 1-7.
- Altıntaş, H., Çetintaş, H. (2010). Türkiye’de Ekonomik Büyüme, Beşeri Sermaye ve İhracat Arasındaki İlişkilerin Ekonometrik Analizi: 1970-2005. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36, 33-56.
- Arun, J.V., Kumar, D. (2015). Causality Between Public Health Expenditure and Economic Growth In BRICS Countries. *International Journal of Scientific Research and Management*, 3(11), 3718-3722.
- Becker, G.S. (1962). Investment in Human Capital: a Theoretical Analysis. *Journal of Political Economy*, (5), 9-49.
- Breusch, T.S., Pagan, A.R. (1980). The Lagrange Multiplier Test and Its Applications to Model Specification in Econometrics. *The Review of Economic Studies*, 47(1), 239-253.
- Denison, E.F. (1962). Sources of United States Economic Growth. Readings in Economics (New York: McGraw-Hill Book Company).
- Dumitrescu, E. ve Hurlin, C. (2012). Testing for Granger Non-Causality in Heterogeneous Panels. *Economic Modelling*, 29(4), 1450-1460.

- Jameel, S., Naeem, M. (2016). Impact of Human Capital on Economic Growth: A Panel Study. *Bulletin of Business and Economics*, 5(4), 231-238.
- Lacheheb, M., Nor, N., Baloch, I. (2014). Health Expenditure, education and Economic Growth in MENA Countries. *MPRA*, 1-17.
- Lucas, R. E. (1988). On the Mechanics of Economic Development. *Journal of Monetary Economics*, 22(1), 3-42.
- Manga, M., Bal, H., Algan, N., Kandır, E.(2015). Beşeri Sermaye, Fiziksel Sermaye ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: BRICS Ülkeleri ve Türkiye Örneği. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 45-60.
- Mallick, L., Das, P., Pradhan, K. (2016). Impact of Educational Expenditure on Economic Growth in Major Asian Countries: Evidence from Econometric Analysis. *Theoretical and Applied Economics*, 23(2), 173-186.
- Mehrara, M., Fazaeli, A., Fazaeli, A., Fazaeli, A.R. (2012). The Relationship between Health Expenditures and Economic Growth in Middle East & North Africa (MENA) Countries. *Int.J.Buss.Mgt.Eco.Res*, 3(1), 425-428.
- Pesaran, M. H. (2007). A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-Section Dependence. *Journal of Applied Econometrics*, 22, 365-312.
- Pesaran, M. H., Ullah, A. and Yamagata, T. (2008). A Bias-Adjusted LM Test of Error Cross-Section Independence. *The Econometrics Journal*, 11(1), 105-127.
- Pesaran, M.H., Yamagata, T.(2008). Testing Slope Homogeneity in Large Panels. *Journal of Econometrics*, 142, 50-93.
- Rusli, N., Hamid, Z. (2014). Human Capital and Economic Growth: Empirical evidence from Malaysia. Recent Trends in Social and Behaviour Sciences- Lumban Gaol et al. (Eds). Taylor & Francis Group, London, ISBN 978-1-138-00121-3: 135-139.
- Sghari, M., Hammami, S. (2013). Relationship Between Health Expenditure and GDP in Developed Countries. *IOSR Journal Of Pharmacy*, 3(4), 41-45.
- Shahzad, F. (2015). Role of Human Capital on Economic Growth: A Case Study of Pakistan. *International Journal of Accounting and Economics Studies*, 3 (1), 20-24.
- Stroombergen, A., Rose, D., Naya, G. (2002). Review of the Statistical Measurement of Human Capital. *Informetrics Consulting Ltd*, 1-53.
- Schultz, T. (1961). Investment in Human Capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1-17.
- Taban, S., Kar, M. (2006). Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme: Nedensellik Analizi, 1969-2001. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 159-182.
- Westerlund, J., Edgerton, D. (2007). A Panel Bootstrap Cointegration Test. *Economic Letters*, 97, 185-190.
- Zhang, C., Zhuang, L. (2011). The Composition of Human Capital and Economic Growth: Evidence from China Using Dynamic Panel Data Analysis. *China Economic Review*, 22, 165-171.

Bölüm 7

TOPLUMSAL CİNSİYET VE TÜRKİYE’DE KADIN İSTİHDAMI

Aslı KÖSE ÜNAL¹

GİRİŞ

Geniş kapsamlı bir kavram olan toplumsal cinsiyet, kadınlık ve erkekliğin toplumsal olarak kurulan ve öğrenilen kalıplar olduğunu anlatır. Toplumsal cinsiyete duyarlı çalışmaların içeriğinde bahsedilen “kadınları da dahil etmek” değil cinsiyet temelli tutumların dikkate alınmasıdır. Toplumsal cinsiyet odaklı işlerin ayrıştırılması toplumsal kaynaklara ulaşabilirliği de eşitsizleştirir. Eşitsizlik toplumun ekonomik, siyasal, kültürel gelişiminin engellenmesine neden olur. Türkiye’de çalışma yaşamından eğitim, sağlık ve karar süreçlerine katılmaya kadar bir çok alanda cinsiyet eşitsizliğinin farklı boyutları yaşanmaktadır. Bu eşitsizlik, ülkenin demokratikleşme ve kalkınmasında ciddi bir engel oluşturmaktadır (Özaydınlık, 2014). Kadınlar, düşük ücret, daha az beceri gerektiren ve esnek çalışma şartlarına sahip işlerde çalışmaya devam etmektedir (Korkmaz, 2016).

Bazı mesleklerin toplumsal düzeyde kabul görmemeleri, kadın ve erkek işleri olarak ayrışmaları kadınların cinsiyet ayrımcılığına dayalı mesleklerde yoğunlaşmalarına neden olmaktadır. İşgücü piyasasında cinsiyet temelli ayrımcılık yaygındır. TÜİK zaman kullanım araştırmasına göre kadınların hane halkı ve aile bakımı işlerine ayırdıkları günlük ortalama zaman 4 saat 35 dakika iken erkeklerde bu süre 53 dakikadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2017). Kadınların istihdam oranlarında son yıllarda artış olmasına rağmen, zaman kullanım analizlerine göre ev içi üretim ve bakım yüklerinde bir azalma olmamıştır (Özkaplan, 2013). Kısacası kadının toplumsal alanda tanımlanan rollerinin devamlılığı ve erkeklerin ise bu sürece yeteri kadar dahil olmadığı söylenebilir.

Kadınların işgücüne katılım oranları aynı zamanda kadınların toplumdaki yerinin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Türk işgücü piyasasında kadınların işgücüne katılım oranları erkeklere göre büyük farklılık göstermektedir. Gebelik, çocuk bakımı, yaşlı bakımı gibi sorumluluklar, aile içi geleneksel iş bölümünün sonucu olarak, erkek istihdamından çok kadın istihdamını olumsuz

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi SBF, asl_kse@gumushane.edu.tr

önleyecek gerekirse çocuk sahibi kadınların ücret kayıplarına fon sağlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Çocuk bakımı konusunda destek alabileceği kurumsal yapıların sayılarının artırılması ve ülkenin genelinde eşit dağılım sağlayıcı sosyal politikalar üretilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2016). *Aile*, (10/05/2018 tarihinde <http://www.aile.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır).
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2017). *Kadın*, (05/05/2018 tarihinde <http://kadininstatusu.aile.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır).
- Alp, L. (2014). *Dezavantajlı Grupların İstihdama Katılmaları: G20 Ülkelerindeki Başarılı Uygulamalar*, Uzmanlık Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Altuntaş, N., & Demirkanoğlu, Y. (2017). Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Kadına İlişkin Söylem ve Politikalarına Bakış: Muhafazakâr Demokratlıktan Muhafazakârlığa Doğru Evrilişin İzdüşümleri. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 8 (1), 65-96.
- Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu. (2014). *Kadın İstihdamının Desteklenmesi*, (10/05/2018 tarihinde <https://www.avrupa.info.tr/tr/kadin> adresinden ulaşılmıştır).
- Bakırcı, K. (2016). *Uluslararası Hukuk, AB ve ABD Hukuku İle Karşılaştırmalı Çalışma Yaşamında Kadın Erkek Eşitliği Arayışı, Cinsiyet Ayrımcılığı Yasağı ve Türkiye*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Baldıran, Ş., & Şimşek, E. (2017). Meslek Yüksekokullarında Eğitim Alan Kadınların İstihdamlarının Sürekliliği İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar: Amasya Meslek Yüksekokulu Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (43), 95-115.
- Berber, M., & Eser Yılmaz, B. (2008). Türkiye'de Kadın İstihdamı: Ülke ve Bölge Düzeyinde Sektörel Analiz. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 10 (2), 3-6.
- Bozkaya, G. (2013). Kadınların İşgücüne Katılımını Belirleyen Faktörler: Türkiye Üzerine Bir Analiz. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5), 69-89.
- Çakır, Ö. (2008). Türkiye'de Kadının Çalışma Yaşamından Dışlanması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31 (3), 25-47.
- Dalgıç, B., & Fazlıoğlu, B. (2015). Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve İstihdam İlişkisi: Türkiye Örneği. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13 (2), 365.
- Demir, A., & Yirmibeşoğlu, G. (2016). Çalışan Kadının Sosyal Güvenlik Hakkı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2(2), 835-840.
- Demirel, Y. (2011). İşyerinde Ayrımcılık: Kavramsal İnceleme. *TİSK Akademi*, 11(2), 76.
- Dedeoğlu, S. (2009). Eşitlik mi Ayrımcılık mı? Türkiye'de Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı. *Çalışma ve Toplum*, 2 (1), 41-54.
- Devlet Personel Başkanlığı. (2017). *Kamu Personeli İstatistikleri*, (10/06/2018 tarihinde <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler> adresinden ulaşılmıştır).
- Dünya Ekonomik Forumu. (2016). *Küresel Cinsiyet Uçurumu*, (20/06/2018 tarihinde <http://reports.org/global-gender-gap-report> adresinden ulaşılmıştır).
- Er, Ş. (2013). Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılım Oranını Etkileyen Faktörlerin Bölgesel Analizi. *Öneri Dergisi*, 10(40), 35-44.
- Filiz, Y. (2011). *Esnek Çalışma Biçimlerinin Kadın İstihdamına Etkileri: Avrupa Birliği İstihdam Politikaları ve Türkiye Karşılaştırması*. Uzmanlık Tezi, Başbakanlık Kadın

- Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Gazioğlu, E. (2014). Doğu Karadeniz Bölgesinin Toplumsal Cinsiyet Rejimi ve Kadınların Toplumsal Konumları. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 40 (1), 95-108.
- Gürsel, S., & Uysal Kolaşın, G.(2012). *İstihdamda Dezavantajlı Grupların İşgücüne Katılımını Artırmak*, İstanbul: Betam Yayınları.
- Karabıyık, İ. (2012). Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı. *Marmara Üniversitesi IIBF Dergisi*, 32 (1), 240.
- Kalkınma Bakanlığı. (2009). *Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı: Eğilimler, Belirleyici Faktörler ve Politika Çerçevesi*, (19/04/2018 tarihinde <http://www3.kalkinma.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır).
- Kavas Urul, A. (2016). *81 İl için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi*, Ankara: TEPAV Yayınları.
- Kaya, C. İ. (2015). “Türkiye’de ve Dünya’da Kadın Araştırmaları”, içinde G. Altındağ (der.), *Akademilerde, Kadın Sayısındaki Artış, Bir Başarı mı, Eşitsizliğin Görünmeyen Yüzü mü?*, Türkiye’de ve Dünyada Kadın Araştırmaları Kongre Bildiri Kitabı, Adana: Çukurova Üniversitesi Yayınları, 90-92.
- Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi Platformu. (2017). *Esnek Çalışma*, (10/04/2018 tarihinde <http://www.keig.org.tr> adresinden ulaşılmıştır).
- Kılıç, D., & Öztürk, S. (2014). Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı Önündeki Engeller ve Çözüm Yolları: Bir Ampirik Uygulama. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(1), 107-130.
- Kocacık, F. & Gökaya, V.B. (2012). Türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları”. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6 (1), 195-200.
- Korkmaz, Ö. (2016). Kadınların İş gücüne Katılım Eğilimleri: Türkiye Örneği. *TİSK Akademi*, 11(22),300.
- Korkmaz, A., & Korkut, G. (2012). Türkiye’de Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(17), 41-65.
- KOSGEB. (2017). *Kadın Girişimciliği*, (30/05/2018 tarihinde <http://www.kosgeb.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır).
- Kutlar, A., Erdem, E., & Aydın, F. F. (2012). Kadınların İşgücüne Katılması ile Doğurganlık, Boşanma ve Ücret Haddi Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Bir Araştırma. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 7(1), 149-168.
- Küçük, M. (2015). Çalışma Hayatında Kadınlar ve Karşılaştıkları Sorunlar: Bir işverene Bağlı Olarak Çalışan Emekçi Kadınlara İlişkin Bir Araştırma. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 7(1), 2-4.
- Önder, N. (2013). Türkiye’de Kadın İşgücünün Görünümü. *Çalışma Dünyası Dergisi*, 1(1), 35-61.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye’de Kadın ve Eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(33), 95.
- Özkaplan, N. (2013). Kadın Akademisyenler: Cam Tavanlar Hala Çok Yakın. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 1-23.
- Özaydın, M. M. (2013). Cinsiyete Dayalı Refah Sınıflandırmaları Temelinde İş ve Aile Yaşamının Uyumlaştırılması Sorunu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(3), 47-72.
- Özçatal, E.Ö. (2011). Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi IIBF Dergisi*, 1(1), 21-39.
- Özaktaş Davarcıoğlu, F., & Konur, F. (2012). Türkiye’de Kadının İşgücüne Katılımında Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Rolü ve Uygulama Örnekleri. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (2), 63-82.

- Sancar, S. (2014). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti*, İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Sarı Gerşil, G., & Zeytun, Y. (2015). Türkiye’de ve Dünya’da Kadın Araştırmaları, içinde G. Altındağ (der.), *Kadın Girişimciliği Ve İşgücü Piyasaları Açısından Perspektifi*, Türkiye’de ve Dünyada Kadın Araştırmaları Kongre Bildiri Kitabı, Adana: Çukurova Üniversitesi Yayınları, 228-230.
- Suğur, S., & Cangöz, İ. (2016). Üniversite Yönetiminde Kadınların Eksik Temsili Üzerinde Toplumsal Cinsiyet İlişkilerinin Rolü. *Amme İdaresi Dergisi*, 49 (3), 89-115.
- Süral, N. (2013). Türkiye’de Kadın İstihdamı: Hukuki Düzenlemeler ve Sosyal Politikalar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(1), 279-280.
- Şener, Ü. (2011). *Kadın Çalışmalarında Sosyal Etki Analizi: Amasya’da Kadın İstihdamının Artırılması*, Ankara: TEPAV Yayınları.
- Tutar, F., & Yetişen, H. (2009). Türkiye’de Kadının Ekonomik Kalkınmadaki Rolü. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2 (2), 116-131.
- Tüzükan, D. (2016). Kadın İşgücüne Yönelik ILO Sözleşmeleri ve Uygulanabilirliği: Mevzuatlar Açısından Türkiye İtalya Karşılaştırması. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 314-316.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2017). *İşgücü İstatistikleri*, (15/05/2018 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır).
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2017). *Zaman Kullanım İstatistikleri*, (14/05/2018 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır).
- Türkiye İş Kurumu. (2014). *İşgücü Talep Araştırması*, (20/04/2018 tarihinde <http://www.iskur.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır).
- Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu. (2017). *Sağlık İnsangücü Raporu*, (11/04/2018 tarihinde <http://www.tkhk.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır).
- Ulusal İstihdam Stratejisi. (2017). *Özel Politika Gerektiren Grupların İstihdamının Artırılması*, (10.05.2018 tarihinde <http://www.uis.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır).
- Urhan, B., & Etiler, N. (2011). Sağlık Sektöründe Kadın Emeginin Toplumsal Cinsiyet Analizi. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 1 (2), 191-216.
- Yılmaz Aydın, S. (2016). Cinsiyet Adaleti Perspektifinden Türkiye’de Kadının İş Gücüne Katılımı. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 17-34.
- Yıldırım, K., & Doğrul, G. (2008). Çalışmak ya da Çalışmamak: Türkiye’de Kentsel Alanlarda Yaşayan Kadınların İşgücüne Katılmama Kararlarının Olası Belirleyicileri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 239-262.
- Yıldız, F.F. (2015). Türkiye’de ve Dünya’da Kadın Araştırmaları, içinde G. Altındağ (der.), *Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurum Raporu ve İş’te Eşitlik Platformu Analizleri Türkiye İçin Değerlendirmeler*, Türkiye’de ve Dünyada Kadın Araştırmaları Kongre Bildiri Kitabı, Adana: Çukurova Üniversitesi Yayınları, 181-182.

Bölüm 8

BEKLENEN YAŞAM SÜRESİ İLE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ: AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER ÖRNEĞİ

Barış YILDIZ¹

1. GİRİŞ

Son yıllarda ekonomi alanında özellikle sürdürülebilirlik konusu açısından sağlık ile ilgili yapılan çalışmalar dikkat çekmektedir. Özellikle kalkınmanın ilk aşamasında bulunan ülkelerin daha yüksek bir gelir düzeyine çıkabilmek için uygulayacakları politikaları arasında toplumun sağlığını iyileştirmeye yönelik politikalar yer almaktadır². Ekonomik büyüme, pek çok kitle için daha iyi bir yaşam anlamına gelmektedir. Genel olarak, ekonomik büyüme yaşam standartlarını yükseltmedikçe gerçek anlamda bir kalkınma gerçekleştiğini ifade etmek mümkün değildir. Sosyologlar, ekonomistler ve politika yapıcılar herkes için iyileştirilmiş yaşam standartlarının ekonomik politikanın nihai bir hedefi olduğunu kabul etmektedir (Firebaugh & Beck, 1994: 631). Yaşam kalitesindeki iyileşme artan yaşam standardının, sağlığın iyileştirilmesinin ve uzun ömürlülüğün ardındaki itici güç ve yaklaşık 300 yıl önce başlayan ve 20.yy'da hızlanarak devam eden bir süreçtir (Fogel, 1991: 1905).

1930'larda birçok yoksul ve orta gelirli ülkede beklenen yaşam süresi düşükken, bu dönemlerden itibaren beklenen yaşam düzeyleri dünyanın daha zengin kesimlerinde hüküm sürenlere yaklaşılmaya başlamaktadır. 2000'li yıllarda birçok fakir ülkedeki sağlık koşulları, hala iyileştirme ihtiyacı devam etmesine rağmen, aynı kalkınma aşamasındaki Batı'da bulunan benzer sağlık koşullarından önemli ölçüde daha iyi olduğunu ifade etmek mümkündür (Acemoğlu & Johnson, 2007: 927-928). Bir ülkenin ortalama geliri ne kadar yüksekse, nüfusunun sağlıklı olması ve uzun ömürlü olması o derece mümkün olacaktır. Zengin ülkelerdeki insanların açlık ve cehaletten kaçınmalarının daha kolay olması beklenmektedir. Dolayısıyla, zengin ülkelerde yaşayan nüfusun temel yeteneklerinin fakir ülkelere yaşayanlardan daha fazla olma eğilimi bulunmaktadır (Anand & Ravallion, 1993: 138).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, Maliye Bölümü, barisyildiz61@gmail.com.

² Detaylı bilgi için bkz. WHO (2017), "Least Developed Countries Health and WHO: Country Presence Profile", <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle>.

girişlerine yapılan devlet harcamaları açısından, düşük performansın bir göstergesi olarak açıklamak mümkündür. Dolayısıyla daha fazla harcama yapmanın her zaman etkin ve sağlıklı sonuçlar vermesini beklemek pek gerçekçi bir yargı olmayacaktır. Modelde kullanılan işsizlik verisinin katsayısı ise istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır.

Kişi başına GSYH' nin bağımlı değişken olduğu modelde, beklenen yaşam süresi ekonomik büyümeyi istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkilemektedir. Aynı şekilde ihracat verisi de ekonomik büyümeyi istatistiksel olarak anlamlı fakat negatif etkilemektedir. Shafaeddin (1995)' e göre AGÜ' lerde sanayi üretimi, girdilerinin yarısından fazlasına yönelik olarak ithalata bağlı olarak gerçekleşmektedir. Birçok Sahra altı ülkesinde, özellikle yüzde 5'i geçmeyen büyük ölçekli endüstrilerde düşük kapasite kullanımıyla sonuçlanan kronik bir döviz ve vasıflı iş gücü kıtlığı söz konusudur. Dolayısıyla böyle bir ticaret yapısına sahip olan ülkelerde ihracatın ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemesi muhtemeldir. Neticede hem beklenen yaşam süresi ekonomik büyümeyi hem de ekonomik büyüme beklenen yaşam süresini pozitif etkilemektedir.

KAYNAKLAR

- Acemoglu, D. & Johnson, S. (2007). Disease And Development: The Effect Of Life Expectancy On Economic Growth. *Journal of political Economy*, 115(6), 925-985.
- Aka, B. F. & Dumont, J. C. (2008). Health, Education And Economic Growth: Testing For Long-Run Relationships And Causal Links in The United States. *Applied Econometrics and International Development*, 8(2), 101-113.
- Alam, M. S., Shahbaz, M., & Paramati, S. R. (2016). The Role of Financial Development and Economic Misery on Life Expectancy: Evidence from Post Financial Reforms in India. *Social Indicators Research*, 128(2), 481-497.
- Anand, S., & Ravallion, M. (1993). Human development in poor countries: on the role of private incomes and public services. *Journal of economic perspectives*, 7(1), 133-150.
- Barro, R. J. (1996). *Determinants Of Economic Growth: A Cross-Country Empirical Study* (No. w5698). National Bureau of Economic Research.
- Blazquez-Fernández, C., Cantarero-Prieto, D., & Pascual-Saez, M. (2017). Health Expenditure And Socio-Economic Determinants Of Life Expectancy in The OECD Asia/ Pacific Area Countries. *Applied Economics Letters*, 24(3), 167-169.
- Bloom, D. E., Canning, D., & Sevilla, J. (2001). *The Effect Of Health On Economic Growth: Theory And Evidence* (No. w8587). National Bureau of Economic Research.
- Çağlayan Akay, E., Abdieva, R., & Oskonbaeva, Z. (2016). Döviz Kurunun Çıktı Üzerindeki Etkisi: Geçiş Ülkeleri Örneği. International Conference on Eurasian Economies.
- Delavari, S., Zandian, H., Rezaei, S., Moradinazar, M., Delavari, S., Saber, A., & Fallah, R. (2016). Life Expectancy and its Socioeconomic Determinants in Iran. *Electronic physician*, 8(10), 3062.
- Firebaugh, G., & Beck, F. D. (1994). Does Economic Growth Benefit The Masses? Growth, Dependence, And Welfare In The Third World. *American Sociological Review*, 631-653.

- Fogel, R.W. (1997). Economic and social structure for an ageing population, *Phil. Trans. R. Soc. Lond. B.*, 352 (1363) (1997), 1905-1917.
- Gore, C. (2003). *Globalization, The International Poverty Trap And Chronic Poverty in The Least Developed Countries*. University of Manchester.
- Grosse, R. N., & Perry, B. H. (1982). Correlates of life expectancy in less developed countries. *Health policy and education*, 2(3-4), 275-304.
- Hausman, J., (1978). Specification Tests in Econometrics. *Econometrica* 46 (6), 1251–1271
- Hofer, C., Dresner, M. E., & Windle, R. J. (2009). The Impact Of Airline Financial Distress On US Air Fares: A Contingency Approach. *Transportation Research Part E: Logistics And Transportation Review*, 45(1), 238-249.
- Judge, K. (1995). Income distribution and life expectancy: a critical appraisal. *BMJ: British Medical Journal*, 311(7015), 1282.
- Kabir, M. (2008). Determinants Of Life Expectancy in Developing Countries. *The Journal Of Developing Areas*, 41(2), 185-204.
- Mahumud, R. A., Hossain, G., Hossain, R., Islam, N., & Rawal, L. (2013). Impact of Life Expectancy on Economics Growth and Health Care Expenditures in Bangladesh. *Universal Journal of Public Health*, 1(4), 180-186.
- Mayer, D. (2001). The Long-Term Impact Of Health On Economic Growth in Latin America. *World Development*, 29(6), 1025-1033.
- Plioplys, A. V. (2012). Life expectancy determinations: Cerebral palsy, traumatic brain injury, and spinal cord injury analysis and comparison. *Journal of Life Care Planning*, 11(3), 25-38.
- Sede, P. I., & Ohemeng, W. (2015). Socio-Economic Determinants Of Life Expectancy in Nigeria (1980–2011). *Health Economics Review*, 5(1), 2.
- Shafaeddin, M. (1995). The Impact of Trade Liberalization on Export and GDP, Growth In Least Developed Countries. *UNCTAD Review*, 1995, 1-6.
- Swift, R. (2011). The Relationship Between Health And GDP in OECD Countries in The Very Long Run. *Health Economics*, 20(3), 306-322.
- Tüylüoğlu, Ş., & Tekin, M. (2009). Gelir Düzeyi ve Sağlık Harcamalarının Beklenen Yaşam Süresi ve Bebek Ölüm Oranı Üzerindeki Etkileri. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1). 1-31.
- Vachon P. J. ve Sestier F. (2013), Life expectancy determination. *Phys Med Rehabil Clin N Am*, 24(3): 539-551.
- WHO (2017), *Least Developed Countries Health and WHO: Country Presence Profile*, <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle>.
- World Bank (2018), <https://blogs.worldbank.org/opendata/new-country-classifications-income-level-2018-2019>
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2013). *İleri Panel Veri Analizi Stata Uygulamalı*, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2. Baskı, İstanbul.
- Zhang, J., & Zhang, J. (2005). The Effect Of Life Expectancy On Fertility, Saving, Schooling And Economic Growth: Theory And Evidence. *Scandinavian Journal of Economics*, 107(1), 45-66.

Bölüm 9

EKONOMİK REFAH İLE İLİŞKİLİ TOLERANS GÖSTERGELERİ BAKIMINDAN TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ ARASINDAKİ YERİ: İSTATİSTİKSEL BİR ANALİZ

H. Günsel DOĞRUL¹

GİRİŞ

Tolerans ya da hoşgörü, kültürel bir olgu ve çok yönlü bir kavram olmakla beraber bir ülkenin sürdürülebilir ekonomik büyümesi için önem arz eden toplumsal bir tutum olarak da değerlendirilmektedir. Ekonomik büyümenin yaşam standartlarını iyileştirdiği bilinen bir gerçektir. Ekonomik gelişme, sosyal toleransı (hoşgörü) daha fazla teşvik edecek olan eğitim seviyesini yükseltirken, teknoloji ve sosyal organizasyonda da ilerlemeye yol açmaktadır. Friedman (2006), yükselen yaşam standartlarının toplumları daha açık, hoşgörülü ve demokratik hale getirdiğini savunurken, Barro (1996), yoksul bir ülkede ekonomik özgürlük (mülkiyet hakları ve serbest piyasa) inşa edilmesi durumunda, büyümenin ortaya çıkabileceği sonucuna varmaktadır. Ülkelerin ekonomik genişleme dönemlerinde yaşanan iyimserlik ile tanık olunan daha yüksek tolerans (hoşgörü) ve demokrasi bu tartışmayı haklı çıkarmaktadır. Ekonomik büyümenin tolerans gibi toplumsal tutumlara bağlı olarak ortaya çıkmasının yanı sıra, tolerans düzeyi üzerinde olumlu etkiye yol açtığı da düşünülmektedir (Friedman, 2006).

Toleransın ekonomik refah üzerindeki etkisini araştıran az sayıda dikkate değer çalışma yer almaktadır. Örneğin, Corneo ve Jeanne (2009), teorik bir çerçeveye geliştirerek toleransın anlaşılmasına önemli katkıda bulunmuşlardır. Ek olarak, Dünya Değerleri Araştırması’ndan 54 ülkeye yönelik verileri kullanan Berggren ve Elinder (2012), ırk farkı gözetmeksizin kapsayıcı olabilen toplumlarda, üretken kapasitenin en iyi şekilde kullanılabildiğini ortaya koymaktadır. OECD ülkelerine yönelik verileri kullanan Gani (2014), toleransın kurumsal ve sosyal göstergeleri ile ekonomik büyüme arasında güçlü bir ilişkiden bahsetmiştir. Da-

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, hgunsel.dogrul@dpu.edu.tr

ölkeler, aynı zamanda farklı sosyal normlara ve kültürel özelliklere de sahiptirler. Sosyal normlardaki ve kültürel yaklaşımlardaki bu çeşitlilik, sosyo-kültürel farklılıklar gözetilmeksizin toplumun tüm üyeleri için daha iyi bir insani ortamı oluşturacak şekilde geliştirilmelidir. Dünya Değerleri Araştırması (World Values Surveys) ve İnsani Gelişmişlik Raporu (Human Development Report), gelişmekte olan ölkelerin sosyal ve kültürel yaklaşımlar itibarıyla düşük tolerans seviyesine sahip olduklarına dair kanıtlar sunmaktadır. Bu nedenle, dünyanın gelişmekte olan birçok yerinde farklı gruplar arasında barışçıl birlikte yaşam olanağının hala tam olarak geliştirilemediği gözlenmektedir. Ekonomik refahı belirleyen temel değişkenlere yatırım yapmak, herhangi bir ölkede uzun vadeli ekonomik büyüme için hayati öneme sahipken, bireyin ekonomik, kurumsal ve kültürel ortamını etkileyebilecek kamu politikalarının geliştirilmesi de aynı derecede öneme sahip olmaktadır. Böylece ölkelerde tolerans değerleri yükselebilecek, küresel toplumu oluşturan tüm farklı bireyler için daha barışçıl ve müreffeh bir dünya var olabilecektir.

KAYNAKLAR

- Anderson, T.B. & Dalgaard, C. J. (2011). Flows of people, flows of ideas, and the inequality of nations. *Journal of Economic Growth*, 16 (1),1-32. DOI: 10.1007/s10887-011-9060-7
- Aydın, F. F. & Erdem, E. (2014). The effect of women's employment on competitiveness and economic growth: a comparison of Turkey and the most competitive countries. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (44), 59-71.
- Atbaş, A. & Günay, C. (2008). Kümeleme analizinde küme sayısının belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Florida, R. (2002). *The rise of creative class*. New York, NY: Basic Books.
- Badgett, M.V.L., Park, A. & Flores, A. (2018). Links between economic development and new measures of LGBT Inclusion. *The William Institute*, UCLA School of Law. <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/GDP-and-LGBT-Inclusion-April-2018.pdf>
- Bardhan, P. (2002). Decentralization of governance and development. *Journal of Economic Perspectives*, 16(4),185-205.
- Barro, R.J. (1996). Democracy and growth. *Journal of Economic Growth*, 1(1),1-27.
- Berggren, N. & Elinder, M. (2012). Is tolerance good or bad for growth? *Public Choice*, 150 (1-2), 283-308. DOI: 10.1007/s11127-010-9702-x.
- Borjas, G. (2003), The labor demand curve is downward sloping: re-examining the impact of immigration on the labor market. *Quarterly Journal of Economics*, 118(4), 1335-1374. DOI: 10.1162/003355303322552810
- Commons, John R. (1931), "Institutional Economics", *American Economic Review*, 21(4),648-657.
- Corneo, G. & Jeanne, O. (2009). A theory of tolerance. *Journal of Public Economics*, 93 (5-6), 691-702.

- Dollar, D. & Gatti, R. (1999). Gender inequality, income and growth: are good times good for women. *Policy Research Report on Gender and Development Working Paper Series*, 1, 1-40.
- Felbermayr, G. & Jung, B. (2009). The pro-trade effect of the brain-drain: sorting out confronting factors. *Economic Letters*, 104 (2), 72-75.
- Freedom House (2017), <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-world>.
- Friedman, B.M. (2006). The moral consequences of economic growth. *Society* , 43(2), 15-22.
- Florida, R. (2002). *The rise of creative class*. New York, NY: Basic Books,
- Florida, R. (2003). Cities and creative class. *City and Community*, 2 (2), 3-19.DOI: 10.1111/1540-6040.00034
- Florida, R. (2005). *Cities and the creative class*. New York, NY :Routledge.
- Florida, R. (2011). *Yaratıcı Sınıf Adres Değiştiriyor*. (Zeynep Kökkaya Chalar, Çev. Ed.). İstanbul: Kapital Medya.
- Gani, A. (2016). Measures of tolerance and economic prosperity. *International Journal of Social Economics*, 43(1), 71-85, doi:10.1108/IJSE-04-2014-0077
- Gertler, M.S., Florida, R., Gates, G., & Vinodrai, T. (2002). Competing on creativity: Ontario Cities in North American context. *A report to the Institute for Competitiveness and Prosperity, and Ontario Ministry of Enterprise, Opportunity and Innovation*, Toronto, Ontario. [Available at www.creativeclass.com/]
- Halpern, D. (2005). *Social capital*. Cambridge, MA: Polity Press.
- Harell, A. (2010). Political tolerance, racist's speech, and the influence of social networks. *Social Science Quarterly*, 91 (3), 723-740.
- Hatton, T.J. & Williamson, J.G. (2007). The impact of immigration: comparing the two global eras. *World Development*, 36 (3), 345-361.
- Inglehart, R. (1981). Post materialism in an environment of insecurity. *American Political Science Review*, 75(04), 880-900.
- Inglehart, R. (2008). Changing values among Western publics from 1970 to 2006. *Western European Politics*, 31(1-2), 130-146.
- Inglehart, R., Haerpfer, C., Moreno, A., Wellzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano, J., Lagos, M., Norris, P., Ponarin, E.& Puranen, B et al. (eds).(2014). World Values Survey: Round Six-Country-Pooled Datafile Version:<http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp>.Madrid: JD System Institute.
- Kaufmann, D., Kraay, A. & Mastruzzi, M. (2007). Governance matters VI: aggregate and individual governance indicators 1996-2006. *Policy Research Working Paper*, No. 4280, World Bank, Washington, DC, July.
- Klasen, S. & Lamanna, F. (2009). The impact of gender inequality in education and employment on economic growth: new evidence for a panel of countries", *Feminist Economics*, 15(3), 91-132.
- Lagerlof, N. P. (2003). Gender equality and long-run growth. *Journal of Economic Growth*, 8(4), 403-426.
- North, D. C. (1991). Institutions. *The Journal of Economic Perspectives*, 5 (1), 97-112.
- North, D. (2002). Kurumlar, kurumsal değişim ve ekonomik performans. (Gül Çağalı Güven, Çev. Ed.) İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- Ottaviano, G & Peri, G. 2006. The economic value of cultural diversity: evidence from U.S. cities. *Journal of Economic Geography*, 6, 9-44. DOI:10.1093/jeg/lbi002.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi (Çok Değişkenli Ana-*

- lizler*) 2 (Beşinci Baskı) İstanbul: Kaan Kitabevi.
- Pande, R. (2003). Can mandated political representation increase policy influence for disadvantaged minorities? Theory and evidence from India. *The American Economic Review*, 93 (4), 1132-1151.
- Porter, M., Stern, S. and Artavia, R. 2017. Social Progress Index. Washington, DC: Social Progress Imperative (15/11/2018 tarihinde <https://www.socialprogress.org/assets/downloads/resources/2017/2017-Social-Progress-Index.pdf>).
- Rodrik, D. (2000). Institutions for high quality growth: what they are and how to acquire them”, *National Bureau of Economic Research Working Paper*, 7540.
- Puddington, A. (2014). Freedom in the world: 2014”. New York: Freedom House.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York, NY: Simon and Schuster.
- Putnam, R.D. (1993). *Making democracy work. Civic traditions in modern Italy*. Princeton, NJ.: Princeton University Press.
- Reynolds, A. (2013). Representation and rights: the impact of LGBT legislators in comparative perspective. *American Political Science Review*, 107(02), 259-274.
- Richey, S. (2011). Civic engagement and patriotism. *Social Science Quarterly*, 92 (4),1044-1056. DOI: 10.1111/j.1540-6237.2011-00803.x.
- Rothstein, B. (2005). Social traps and the problem of trust. Cambridge: Cambridge University Press.
- Social Progress Index (15/11/2018 tarihinde <http://www.socialprogress.org/index> adresinden ulaşılmıştır).
- Sullivan, J.L., Piereson, J.E. & Marcus, G.E. (1979). An alternate conceptualization of political tolerance. *American Political Science Review*, 73(3), 781-794.
- Tavares, J. & R. Wacziarg (2001). How democracy affects growth. *European Economic Review*, 45, 1341-1378.
- Tzannatos, Z. (1999). Women and labor market changes in the global economy: growth helps, inequalities hurt and public policy matters. *World Development*, 27(3), 551-569.
- United Nations Development Programme (2018), *Human Development Reports 2018*. (15.12.2018 tarihinde <http://hdr.undp.org/en/2018-update/download> adresinden ulaşılmıştır).
- Van Den Berg, H. (2001). *Economic growth and development*. Boston, MA.: McGraw-Hill Irwin.
- World Bank (2017). *World development indicators 2017*. (15.12. 2018 tarihinde <https://datacatalog.worldbank.org/dataset/world-development-indicators> adresinden ulaşılmıştır).
- World Bank (2017). *Worldwide governance indicators (WGI) Project*. (15.12.2018 tarihinde <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home> adresinden ulaşılmıştır).

Bölüm 10

TÜRKİYE’DE TERÖRLE MÜCADELE KAPSAMINDA SAVUNMA HARCAMALARININ MAKROEKONOMİK ETKİLERİ

Ali PETEK¹
Ali Kemal BAŞBUĞ²

GİRİŞ

Türkiye gerek jeopolitik konumu gerekse Orta Doğu’da kurulan ilk yerleşim bölgelerinden birisi olması nedeniyle yüzyıllardır ilgi duyulan bir coğrafyadır. Bu sebeple dünya üzerinde süper güç olmak isteyen ülkelerin daima ilgi odağı olmuştur. Bazı tarihçiler dünya üzerinde çıkacak en büyük savaşın Türkiye coğrafyası üzerinde olacağını iddia etmektedirler.

Türkiye’nin bu jeopolitik konumu hem iç hem de dış güvenlik sorunlarını beraberinde getirmektedir. Bu sebeple 1970’lerden günümüze kadar devam eden terörle mücadele, savunma harcamalarının sürekli artmasına sebep olmuştur. Savunma harcamalarının artması terörle mücadele kapsamında olumlu etkisi olsa da ekonomik olarak olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu kapsamda savunma harcamalarının Türkiye ekonomisi üzerine etkilerinin araştırılması gerekmektedir.

Bu çalışmada “ Türkiye’de Terörle Mücadele Kapsamında Savunma Harcamalarının ithalat, enflasyon ve büyüme gibi makroekonomik değişkenleri etkilemektedir” hipotezi araştırılacaktır.

Bir kamu harcaması olan savunma harcamalarının toplam talebi artırdığı ve dolayısıyla enflasyonla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Askeri teçhizat ve mühimmat genellikle yurt dışından ithal edildiği için ithalatı artırmaktadır. İthalattaki artış ise cari açığı artırıcı etkiye sahiptir. Dolayısıyla savunma harcamalarının ithalat ile de ilişkili olduğu beklenmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde ele alınan konu teorik olarak incelenmiş ve konuyla ilgili literatür özeti sunulmuştur. Ekonometrik analiz bölümünde ise değişkenler açıklanmış, değişkenler arasındaki ilişki ADF ve PP birim kök testleri, Johansen Eşbütünleşme ve VEC modeline dayalı Granger Nedensellik analizleriyle irdelenmiştir.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, ADÜ Nazilli İİBF, apetek@adu.edu.tr

² Doktora Öğrencisi, ADÜ SBE, alikemalbasbug@gmail.com

Çalışmada, değişkenler arasındaki nedenselliğin yönünü belirleyebilmek için hata düzeltme modeline dayalı Granger nedensellik analizinden yararlanılmıştır. Analiz sonucunda, savunma harcamalarından ithalat, enflasyon ve ekonomik büyümeye doğru tek yönlü nedensellik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuçlardan hareketle, savunma harcamalarından büyümeye doğru nedensellik olması, Askeri Keynesyen Yaklaşımın savunma harcamalarının ekonomik büyümeyi pozitif olarak etkilediği teorisini destekler niteliktedir. Aynı zamanda savunma harcamalarının pozitif dışsalılık etkisi de görülmektedir.

Savunma harcamalarından ithalata doğru nedenselliğin olması, Türkiye'nin savunma harcamalarında dışa bağımlı olduğunu göstermektedir. Savunma harcamaları ithalatı artırmaktadır. Bu durum cari işlemler dengesi üzerinde de olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Savunma harcamalarının artması ekonomide talep artışına yol açarak enflasyonu da etkilemektedir.

Sonuç olarak, yapılan bu çalışmada elde edilen bulgular iktisadi olarak anlamlı ve literatürdeki çalışmalarla benzerlik göstermektedir. İnsanoğlu var olduğu sürece dünya üzerinde rekabet hep olacaktır. Bu nedenle iç ve dış güvenlik açısından savunma harcamalarının önemi hep artacaktır. Savunma harcamalarının büyümeye olumlu etkisinin devam edebilmesi için, yerli üretimin teşvik edilmesi ve AR-GE harcamalarının bu sektör üzerinde daha da desteklenmesi oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

- Benoit, E. (1978), *Growth and Defense in Developing Countries*, Economic Development and Cultural Change, 26: 271-280.
- Dakurah, A. , Henry, D. ve Sampath, R. K. (2001). *Defense Spending And Economic Growth In Developing Countries: A Causality Analysis*. Journal Of Policy Modeling, 23, 651-658.
- Destek, M. A. (2016). *The Relationship Between Military Expenditures And Economic Growth In Nato Countries: Panel Data Analysis Under Cross-Section Dependency*. International Journal Of Management Economics & Business, 12(28), 209.
- Dickey, D. and Fuller W.A. (1979). *Distribution of The Estimates For Autoregressive Time Series With a Unit Root*. Journal of The American Statistical Association, 74, 427-431.
- Dunne, Paul, Eftychia Nikolaidou and Dimitrios Vougas, (2001), *Defence Spending and Economic Growth: A Causal Analysis for Greece and Turkey*, Defence and Peace Economics, Vol: 12, No:1, pp.5-26.
- Enders, W. (1995). *Applied Econometric Time Series*. (First Edition). Wiley, New York.
- Erdoğan, Oya Safinaz. (2006). *Political Decisions, Defense and Growth*, MPRA, No:2520, 2006.
- Giray, Filiz. (2004). *Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme*, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 1, 2004, s.181-199.

- Granger, C.W.J. (1969). *Investigating Causal Relationby Econometric and Cross-sectional Method*. Econometrica.
- Gujarati, D.N. (1999). *Basic Econometrics Mc Graw Hill* (Third Edition). İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- İpek, E. (2014). *Savunma Harcamalarının Seçilmiş Makroekonomik Değişkenler Üzerine Etkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(3).
- Karagöl, E. Palaz S. (2004). *Does Defence Expenditure Deter Economic Growth in Turkey? A Cointegration Analysis*, Defenceand Peace Economics, Vol:15, No:3, pp. 289-298.
- Nadaroğlu, H. (1985). *Kamu Maliyesi Teorisi*, Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ.
- Sevüktekin, M. ve Nargeleçekenler, M. (2005). *Zaman Serileri Analizi* (1.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- SIPRI (2018). SIPRI Military Expenditure Database. 19.11.2018, <https://www.sipri.org/sites/default/files/SIPRI-NATO-milex-data-1949-2015.xlsx>
- Soyyigit Kaya S. (2013). *Türkiye’de Savunma Harcamalarının İktisadi Etkileri Üzerine Nedensellik Analizi (1970-2010)*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 15(2).
- Sümer, K. K. (2005). *Savunma Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisinin İncelenmesi*. Güvenlik Stratejileri Dergisi, Sayı 1, 82-91.
- The World Bank (2018). World Bank Data. 15.11.2018, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>
- Yılancı, V. ve Özcan, B. (2010). *Yapısal Kırılmalar Altında Türkiye İçin Savunma Harcamaları İle GSMH Arasındaki İlişkinin Analizi*. C. Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 11(1), 21-33.
- Yıldırım, J., Sezgin, S., ve Öcal, N. (2005). *Military Expenditure and Economic Growth in Middle Eastern Countries: A Dynamic Panel Data Analysis*. Defenceand Peace Economics, 16(4), 283.

Bölüm 11

KADIN İŞGÜCÜ İSTİHDAMI İLE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TÜRKİYE-SEÇİLMİŞ AB ÜLKELERİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI NEDENSELLİK ANALİZİ

Ali PETEK¹
Nermin ÇELİK²

1.GİRİŞ

Üretimi ve istihdamı artırıcı temel ekonomik politikalar, günümüz ekonomilerinin ana hedefleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle istihdam artışının sağlanmasında beşerî sermaye olarak erkek işgücünün yanı sıra kadın işgücü de önemlilik arz etmektedir. (Pata, 2018).

Kadınların işgücü piyasasına adım atmaları öncelikle kendileriyle birlikte ailelerinin ekonomik durumunu düzeltmiş ardından da ülke ekonomisinin çarklarına olumlu katkılar sağlamıştır.

Kadının işgücü piyasasında aktif rol oynadığı ilk dönemlere bakıldığında bu dönemin sanayi devrimiyle paralel olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Ardından yaşanan uzun ve de yıkıcı savaşlarda erkeklerin zorunlu olarak görev almaları ve erkek nüfusunda önemli kayıplar verilmesi kadınların üretim sahasındaki hem rolünü hem de aktifliğini daha da arttırmıştır (Erdem & Aydın, 2014).

Ekonomik kalkınmanın temel amaçlarından biri olan üretim faktörlerinin etkin dağılımı geçmişten günümüze önemliliğini korumuş ve korumaya da devam edecektir. Ancak burada önemli bir faktör olan “emek” faktörü ele alındığında ciddi bir emek cinsiyeti eşitsizliği olduğu görülmektedir (Kasa ve Alptekin, 2015). Ülkelerin çoğunluğunda kadın nüfusu, erkek nüfusuna oranla fazla olmasına rağmen emek piyasasında kadının yeri oldukça gerilerde kalmıştır.

İşgücü piyasasında, kadın-erkek istihdamının oransal farklılığının altında yatan pek çok ekonomik ve sosyal nedenler bulunmaktadır. Ülkelerin gelenekleri,

¹ Dr. Öğr., Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, apetek@adu.edu.tr

² Öğr. Gör., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın İktisat Fakültesi, Ekonomi-Finans Bölümü, ncelik@adu.edu.tr

KAYNAKLAR

- Pata, U. K. (2018). Türkiye’de Kadın İstihdamı ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Simetrik ve Asimetrik Nedensellik Testleri İle Sektörel Bir Analiz. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 21, 135-150.
- Serel, H. ve Özdemir, B. S. (2017). Türkiye’de Kadın İstihdamı ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 3(15), 132-148.
- Erdem, E. ve Aydın, F. (2014). The Effect Of Women’s Employment On Competitiveness And Economic Growth: A Comparison Of Turkey And The Most Competitive Countries, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1-15.
- Kasa, H. ve Alptekin, V. (2015). Türkiye’de Kadın İşgücünün Büyümeye Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(18), 1-24.
- Kaya, Ş. (2016). Türkiye’de Kadın İstihdamı: Hayatın İçinde Olmak ya da Olmamak. *Karatahta İş Yazıları Dergisi*, 4, 31-50.
- Halat, Ç. (2007). *Avrupa Birliği’nde ve Türkiye’de Kadın İstihdamı: Politikalar ve Hukuki Düzenlemeler*. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Avrupa Birliği Uzmanlığı Tezi.
- Güner, T., Uslan, Y., U. ve Çiçek, Ö. (2014). Türkiye ve Avrupa Birliği’nde Kadın İstihdamının Karşılaştırılmalı İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 5(10), 55-75.
- Özerkek, Y. (2013). Unemployment and Labor Force Participation: A panel Cointegration Analysis for European Countries. *Applied Econometrics and Internatinol Development*, 13(1), 67-76.
- Luci, A. (2009). Female Labour Market Participation And Economic Growth. *Int. J. Innovation and Sustainable Development*, Vol. X, No. Y, xxxx.
- Çondur, F., Erol, H. ve Göcekli, S., G., B. (2016). Türkiye’de Ekonomik Büyüme ve İstihdam İlişkisi, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(5), 1065-1080.
- Dücan, E. ve Polat, M., A. (2017). Kadın İstihdamının Ekonomik Büyümeye Etkisi: OECD Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1), 155-170.
- Lenchman, E. ve Kaur, H. (2015). Economic Growth and Female Labor Force Participation-Verifying the U-Feminization Hypothesis. New Evidence For 162 Countires Over the Period 1990-2012. *Economics and Sociology*. 8(1), 246-257.
- Er, Ş. (2012). Women Indicators of Economic Growth: A Panel Data Approach. *The Economic Research Guardian*. 20(1), 27-42.
- Doğan, B. ve Akyüz, M. (2017). Female Labor Force Participation Rate And Economic Growth In The Framework Of Kuznets Curve: Evidence From Turkey. *Review of Economic and Business Studies*. 10(1), 33-54.
- Berber, M. ve Eser, B., Y. (2008). Türkiye’de Kadın İstihdamı: Ülke ve Bölge Düzeyinde-Sektörel Analiz. *İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. 10(2).
- Tansel, A., Özdemir, Z. A. ve Aksoy, E. (2015). Unemployment and Labor Force Participation in Turkey. (22.01.2019 tarihinde <https://ideas.repec.org/s/pramprapa.html> adresinden alınmıştır).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2018, Ekim). İşgücü İstatistikleri, Ekim 2018. 19.01.2019 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16014> adresinden alınmıştır).
- EUROSTAT, (2019). Employment Statitics, 19.01.2019 tarihinde <https://ec.europa.eu/>

eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_statistics adresinden alınmıştır.

TÜİK,(2019). İstihdam Oranları. 24.01.2019 tarihinden <https://biruni.tuik.gov.tr/megas/?kn=72&locale=tr> adresinden alınmıştır.

Celasun, D., T. (2014). Kadınların İşgücüne Katılımı ve Büyüme: OECD Ülkeleri ve Türkiye. (22.01.2019 tarihinde http://www.academia.edu/6856512/Kad%C4%B1nlar%C4%B1n_%C4%B0%C5%9F_G%C3%BCc%C3%BCne_Kat%C4%B1l%C4%B1m%C4%B1_ve_B%C3%BCy%C3%BCme_OECD_%C3%9Clkeleri_ve_T%C3%BCrkiye adresinden alınmıştır).

Bölüm 12

DÜŞÜK VE ORTA GELİRLİ ÜLKELERİN KALKINMA GÖSTERGELERİ İLE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ: BİR PANEL VERİ ANALİZİ¹

Yeşim KUBAR²

GİRİŞ

Toplumlar var olduklarından bu yana sürekli daha iyi koşullarda yaşamayı hedeflemiştir. Bu hedefi gerçekleştirmek amacıyla bilim insanları, asırlar boyunca sınırsız isteklerini kıt kaynaklarla nasıl daha etkin bir şekilde giderebileceklerini ve üretim kapasitesini hangi araçlarla artırabileceklerini araştırmaktadır. Bu noktada kalkınma kavramının öne çıktığı görülmektedir. Kalkınma kavramı, ekonomi literatüründe II. Dünya Savaşı sonrasında dönemde sıklıkla tartışılan ve çözümlenmesi gereken bir kavram olarak ele alınmıştır. Bu dönemde Birleşmiş Milletler (BM), III. Dünya'nın kalkınma problemlerini ele almak için oluşturulan uzman birimleri ile, kalkınma projeleri geliştirmiştir. 1970'li yıllarda ise özellikle gelişmekte olan ülkelerde artan yoksullukla beraber, bu dönemde, büyük etkiler yaratan çevre felaketlerinin yaşanmasıyla çevreyi korumanın, kalkınmanın önemli bir aracı olduğu görüşü dünya gündeminde yerini almıştır.

Kalkınma kavramının yakın anlamlar taşıyan sanayileşme, modernleşme, ilerleme, ekonomik büyüme ve yapısal değişim gibi kavramların yerine kullanıldığı da görülmektedir. Kalkınma kavramı tanımının bu denli değişim göstermesi ekonomik büyüme, kalkınma, sürdürülebilir kalkınma konularında bilim insanlarının araştırmaya yönelmesine, gelişmişlik farklarına çözüm bulmak için farklı değişkenlerle analizler yapılmasına, elde edilen sonuçlar doğrultusunda politika önerilerinde bulunularak çözüm yolları geliştirilmesine sebep olmuştur.

Bu çalışma da, kalkınma göstergeleri ile kişi başına düşen gelir arasında kısa ve uzun dönem ilişkisinin belirlenmesi için, panel eşbütünleşme analizi yapılmıştır.

¹ Bu Çalışma Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Bilim Dalında tamamlanmış Doktora Tezinin bir bölümüdür.

² Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, ykubar@firat.edu.tr.

Orta gelirli ülkelerde sosyal değişkenlerden telefon hattı değişkeni ekonomik büyümeyi pozitif olarak etkilemektedir. Telekomikasyon ülkelerin kalkınma yolunda ilerlemelerine pozitif bir etki yaratmaktadır. Çünkü, coğrafi engeller ortadan kalkmakta insanlar daha az maliyetle daha fazla bilgiye sahip olabilmekte Dünya üzerinde bilgi devrim yaratacak şekilde hızla yayılmaktadır. Tüm bunlar ekonomilerin gelişimine hem maliyet hem de parasal açıdan olumlu yansımaktadır. Çalışmanın sonunda, her bir kalkınma göstergesinin esnekliğinin, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklı olduğu görülmektedir bu durum çalışmada elde edilen önemli sonuçlardan biridir. Bu sonuç AGÜ ve GOÜ'lerin kalkınmayı sağlama ve ilerleme yolunda, gerekli önlemleri alırken gelişmiş ülkeleri başarılı oldukları politikalar ve reformlar doğrultusunda örnek alıp aynı uygulamaları yapmak yerine, her ülkenin kendi en acil sorununa çözüm getirmesi gerektiği bu çözüm sürecini yönetirken de ülkenin demografik, dini ve coğrafi yapısı, doğal kaynakları, sektörel yapısı, işgücü yapısı ve yapısal farklılıkları dikkate alınarak politikaların oluşturulması ve uygulanması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abdullah, N., Bakar, Nor'Aznin A. ve Abdullah H. (2011), "The Causal Relationship between Fertility and Women Labor Force Participation: Evidence for the Four Selected Asean Countries", *European Journal of Social Sciences*, 26 (2), 154-158.
- Afzal, M., M. Shahid F., H. Khalil A., Ishrat, B. ve M. A. Quddus (2010), "Relationship Between School Education and Economic Growth in Pakistan: ARDL Bounds Testing Approach To Cointegration", *Pakistan Economic And Social Review*, 48(1), 39-60.
- Akçacı, T. (2013), "Eğitim harcamalarının İktisadi Büyümeye Etkisi", *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (5), 65-79.
- Arı, A. ve Zeren, F. (2001), "CO2 Emisyonu ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Analizi", *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 18(2), 37-47.
- Atıcı, C. ve Kurt, F. (2007), "Türkiye'nin Dış Ticareti Ve Çevre Kirliliği: Çevresel Kuznets Eğrisi Yaklaşımı", *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 13(2), 61-69.
- Azomahou, T., Laisney, F. ve Van, P. N. (2006), "Economic Development and CO2 Emissions: A non Parametric Panel Approach", *Journal of Public Economics*, 90, 1347-1363.
- Baldacci, E., Clements, B., Gupta, S. ve Cui, Q. (2008), "Social Spending, Human Capital, and Growth in Developing Countries", *World Development*, 36, (8), 1317 – 41.
- Barro, R. J. (2001), "Human Capital and Growth", *The American Economic Review*, 91, (2), 12 – 17.
- Başar, S. ve Temurlenk, M. S. (2007), "Çevreye uyarlanmış Kuznets Eğrisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1), 1-12.
- Becker, Gary S. ve Lewis, H. Gregg. (1973), "On the Interaction between the Quantity and Quality of Children", *Journal of Political Economy*, 81(2), 279-288.
- Bhargava, A. , Jamison, Dean T., Lau, Lawrence ve Murray, Christopher J.L. (2001), "The

- Modeling the Effects of Health on Economic Growth”, *Journal of Health Economics*, (20); 423-440.
- Breuer, J. B., Mcnown, R., and Wallace, M. (2002). “Series-specific Unit Root Tests with Panel Data”, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 64(5), 527- 546.
- Çetin M. ve Ecevit E. (2010), “Sağlık harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Bir Panel Regresyon Analizi”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11 (2), 166-182.
- Çınar, S. ve Özçalık M. (2012), *Gelişmekte Olan Ülkelerde Mali Sürdürülebilirlik: Panel Veri Analizi*, (10/03/2013 tarihinde http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/Vol9_No33_3, adresinden ulaşılmıştır)
- Datta, A. ve Agarwal, S. (2004), “Telecommunications and Economic Growth: A Panel Data Approach”, *Applied Economics*, 36(15), 1649 – 1654
- Dünya Bankası, (2010), “Veri Seti”, siteresources.worldbank.org/.../GNIPC.pdf.
- Er, Ş. (2013), “Türkiye de Kadınların İşgücüne Katılımın Oranını Etkileyen Faktörlerin Bölgesel Analizi”, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/maruoneri/article/view/>,
- Gylfason, T. ve Zoega, G. (2003), “Education, Social Equality and Economic Growth: A View of the Landscape”, *CESifo Economic Studies*, 49, 557 – 79.
- Göçer, İ., Mercan, M. ve Hotunluoğlu, H. (2012), “Seçilmiş OECD Ülkelerinde Cari İşlemler Açığının Sürdürülebilirliği: Yatay Kesit Bağımlılığı Altında Çoklu Yapısal Kırılmalı Panel Veri Analizi”, *Maliye Dergisi*, 163: 449-470.
- Güloğlu, B. ve İvrendi M. (2008), *Output Fluctuations: Transitory or permanent? The Case of Latin America*, (17/05/2013 tarihinde <http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t713684190>,adresinden ulaşılmıştır).
- Güvel, E. A. ve Aytun, C. (2013), “Telekomünikasyon Altyapısı ve Ekonomik Büyüme: Farklı Gelir Grupları Üzerine Bir Uygulama”, *Business and Economics Research Journal*, 4(3), 1-20.
- Hossman, L., Fife, E. ve Arney, L. E. (2008), “The Case For a Multi-Methodological, Cross-Disciplinary Approach toThe Analysis of Ict Investment and Projects in The Developing World”, *Information Technology for Development*, 14(4), 308–327.
- Im, K. S., Pesaran, M. H., and Shin, Y. (2003), “Testing for Unit Roots in Heterogeneous Panels”, *Journal of Econometrics*, 115(1), 53-74.
- Jalil, A. ve Mahmud, S F. (2009), “Environment Kuznets curve for CO2 emissions: A cointegration analysis for China”, *Energy Policy*, 37, 5167–5172.
- Jaumotte, F. (2003), “Female Labour Force Participation: Past Trends and Main Determinants in OECD Countries”, *OECD Economics Department Working Papers*, 376, 1-66.
- Keller, Katarina. R. I. (2006), “Education Expansion, Expenditures per Student and the Effects on Growth in Asia”, *Global Economic Review*, 35,(1), 21-42.
- Koop, G. (1998), “Corbondioxide Emissions and Economic Growth: A Structural Approach”, *Journal of Applied Statistics*, 25(4), 489-515.
- Koying, Chang ve Young, Hsiang Ying (2006), Economic Growth, Human Capital Investment, and Health Expenditure: A Study of OECD Countries, *Hitotsubashi Journal of Economics*, 47(1), 1-16.
- Levine, R. ve David, R (1992),” A Sensitivity Analysis of Cross-Country Growth Regressions”, *The American Economic Review*, 82(4), 942 – 63.
- Lusting, N. (2006), *Investing in Health For Economic Development*,(20/05/2013tarihinde<http://www.rrojasdatabank.info/rp2006-30.pdf>,adresinden ulaşılmıştır).

- Musila, J. ve Belassi, W. (2004), “The Impact of Education Expenditures on Economic Growth in Uganda: Evidence from Time Series Data”, *The Journal of Developing Areas*, 38, 123-133.
- Norton, S. W. (1992), “Transaction Costs, Telecommunications, And The Microeconomics Of Macroeconomic Growth”, *Economic Development and Cultural Change*, 41(1), 175-196.
- Öztürk, N. (2005), “İktisadi Kalkınmada Eğitim Rolü”, *Sosyoekonomi Dergisi*, Sayı 1, 27-44.
- Pesaran, M. H. (2007), “A Simple Panel Unit Root Test in The Presence of Cross-Section Dependence”, *Journal of Applied Econometrics* 22(2): 265-312.
- Pazarlıoğlu, M. V. ve Gürler, Kiren Ö. (2007), “Telekomünikasyon yatırımları ve ekonomik büyüme: Panel veri yaklaşımı”, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44(508), 35-43.
- Pedroni P. (1999), “Critical Values for Cointegration Tests in Heterogeneous Panels with Multiple Regressors”, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*.
- Sach, J. D. (2001), *Macroeconomics and Health: Investing in Health for Economic Development Report of the Commission on Macroeconomics and Health*, (12/10/2013 tarihinde <http://whqlibdoc.who.int/publications/2001/924154550x.pdf>, adresinden ulaşılmıştır).
- Sarısoy S. ve Yıldız F., (2013), “Karbondiyoksit (CO₂) Emisyonu ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Panel veri Analizi”, *Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Metinleri*, 2,1-17.
- Sanglimsuwan, K., (2011), “Corbondioxide Emissions and Economic Growth: An Econometric Aanalysis”, *International Research Journal of Finance and Economics*, 67, 97-102.
- Selim, S. ve Üçdoğruk, Ş. (2003), “Sayma Veri Modelleri ile Çocuk Sayısı Belirleyicileri: Türkiye’deki Seçilmiş İller İçin Sosyoekonomik Analizler”, *DEÜ İİBF Dergisi*, 18(2), 13-31.
- Sorkin, A.L. (1977), “Health Economics in Developing Countries”, Lexington, MA: Lexington Books.
- Umutlu, G., Yılmaz, Fatih A. ve Günel, S., (2011), *Ekonomik Büyüme Farklılıklarının İncelenmesi: OECD Ülkeleri İçin Bir Uygulama*, (11/08/2013 tarihinde <http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=17234&part=1>, adresinden ulaşılmıştır).
- Yanar, R. ve Kerimoğlu, G. (2011), “Türkiye de Enerji Tüketimi, Ekonomik Büyüme ve Cari Açık İlişkisi”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3(2), 191-201.
- Zhang, J. ve Casagrande, R. (1998), “Fertility, Growth, and Flat-Rate Taxation For Education Subsidies”, *Economics Letters*, 60, 209 -16.

Bölüm 13

SATIN ALMA GÜCÜ PARİTESİ İLE İLGİLİ LİTERATÜR VE ÇALIŞMALAR¹

Metin YILDIRIM²

GİRİŞ

Döviz kurları ve döviz kurlarına ilişkin değişimleri belirlemek için geliştirilen Satın alma gücü paritesi (SGP-SGP) hipotezi, dünyada dalgalı kur rejiminin daha fazla uygulanmasıyla önemli hale gelmiştir. SGP, bir malın fiyatının aynı para birimi cinsinden belirtilmesi durumunda farklı ülkelerde aynı olacağını ifade eden tek fiyat kanununu ifade eder.

Ekonomik açıdan önemli sonuçlar ortaya koyması, ülkelerarasındaki ticari işlerin seyri, reel döviz kurlarının sabitlenip sabitlenmemesi, ekonomi yöneticilerine yön vermesi, açık makroekonomik modellere zemin hazırlaması, enflasyon-kur ilişkisi gibi çok önemli fonksiyonları olan SGP, özellikle uzun dönemde geçerliliği test edilen bir hipotez olmuştur.

Çalışmada; öncelikle Satın Alma Gücü Paritesi tanıtılacak, ülke rakamları ifade edilecektir. Sonra, SGP'nin tarihsel gelişimi ve çeşitleri belirtildikten sonra SGP ile ilgili literatür ve gerçekleşen ampirik çalışmalara yer verilecektir.

SATINALMA GÜCÜ PARİTESİ TEORİSİ TANIMI

Satınalma gücü paritesi teorisi, en eski ve en iyi bilinen döviz kuru teorisidir. Bu teori, ülke paralarının ve paraların satın alabildiklerine göre değerlendirilmesi gerektiği görüşüdür. Bunun anlamı ise, ortak bir para birimi ile ölçülmesi halinde iki ülkenin fiyatlar genel seviyesinin aynı olacağıdır (Parasız ve Oktay, 1988: 26). İki ülkenin fiyatlar genel düzeyi oranı ile nominal döviz kuru arasında bir ilişkinin varlığı (Özer, 1992: 33) biçiminde ifade edilen satın alma gücü paritesi teorisi, İsveçli İktisatçı Gustav Cassel ismine dayanır. Cassel, SGP'ni şöyle tarif etmektedir: “İki ülke paraları arasındaki satınalma gücü paritesi, öyle kambiyo haddi ve mübadele oranıdır ki, bu iki para bu oranda mübadele edildiği zaman her iki ülkede de aynı satınalma gücüne malik olurlar.” (Pirimoğlu, 1987: 62).

¹ Çalışma, yazarın ”Döviz Kuru Politikası ve Türkiye’de Satın Alma Gücü Paritesinin Geçerliliği” isimli Yüksek Lisans Tezi’nden türetilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, myildirim@erbakan.edu.tr

viz kurları üzerindeki etkilerini açıklayan etkili bir kuram ve kur değışikliklerinin tahmininde kullanılması gereken yararlı bir tahmin yöntemi olduğu yine söylenmektedir (Kırım, 1988: 18).

SONUÇ

Satın alma gücü paritesinin geçerliliği konusunda yapılan çalışmalarda kullanılan ekonometrik yöntem ve veri aralığına göre farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu testlerde nominal döviz kuru ile yurtiçi ve yurtdışı fiyatları arasındaki ilişkilere bakılmaktadır.

SGP hipotezinin uzun dönemde geçerliliğinin olması hem dünya ülkelerinde hem de Türkiye’de istikrarlı bir döviz kuru politikası olduğunu göstermesi açısından önem arz etmektedir. Ülkelerin finansal istikrar politikalarında kalitesini arttırması ve ülkelerin rekabet derecelerini arttırmaları için döviz kurlarındaki istikrarı hedeflemesi ve reel döviz kurları ile enflasyon değışmelerini dikkate alması büyük bir zorunluluktur. Çünkü, karar birimlerinin döviz kuru hareketleri için eğilim göstermesinde ve ülkelerin model oluşturmada SGP etkisini göstermektedir. Çoğu ülkede SGP, reel döviz kurundaki sapmaların ele alındığı çalışmalarda, ülke ekonomilerinin döviz kurlarının aşırı ya da eksik değeriendiğini saptayabilmenin yanında, birçok döviz kurunu belirlemeye yönelik modellerin geliştirilebilmesine de katkı sunmaktadır. Ayrıca satın alma gücü paritesi hipotezi; uzun dönemli döviz kuru hareketlerini öngörmeye, ülkelere ait milli gelir düzeylerinin uluslararası alanda karşılaştırılmasında, merkez bankası, uluslararası firmalar ve diğeri döviz piyasası katılımcılarının döviz kuru hareketleri için uzun dönemli politikalar oluşturmada, şirketlerin yeniden yapılandırılmasında ve altyapı reformlarının oluşturulmasında öncü gösterge olmuştur.

KAYNAKLAR

- Akbulut, H. (2018). Satınalma Gücü Paritesi ve Big Mac İndeksi, www.emlakkonutdergi.com,05.02.2018. (Erişim Tarihi: 25.01.2019).
- Abuşoğlu, Ö. (1990). Döviz Kuru Politikaları ve İhracat Üzerine Etkisi: 1980-1988 Dönemi, TOBB Yayını No: AR-GE 64, MN Ofset, Ankara.
- Akçay, A. Ö. ve Erataş, F. (2015). Satın Alma Gücü Paritesi Teorisinin Geçerliliği: G7 Örneği, İGÜSBD, Cilt: 2 Sayı: 1,Nisan 2015,ss.81-100.
- Akın, A. ve Demir, A. (1993). Satınalma Gücü Paritesi ve Döviz Kurları-Bir Co-İntegration Sinaması, Türkiye Kalkınma Bankası Tartışma Tebliği 93/1, Ankara.
- Aktan, O. (1983). Para Birlikleri Kuramı ve Avrupa Para Sistemi, Hacettepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Ya., No. 4, Ankara.
- Atasoy, A. B. (2016). Satınalma Gücü Paritesi, Kırılgan Beşli Ülkeleri’nde Geçerli midir? Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı, 237-246.
- Balkır, C. (1986). “Satınalma Gücü Paritesi”, Satınalma Gücü Paritesi Semineri, 18-19

- Kasım 1986, DİE, Ankara.
- Bilgin, C. (2018). Uluslararası Ticarete Satın Alma Gücü Paritesinin Geçerliliği Sorunu: Türkiye için Zaman Serisi Analizi, ARHUSS (Academic Review Of Humanities And Social Sciences), 1(1): 17- 30.
- Büberkökü, Ö. (2014). Yükselen Piyasa Ekonomilerinde Uluslararası Satın Alma Gücü Paritesi: Panel Koentegrasyon Testlerinden Kanıtlar, BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, Cilt: 8, Sayı: 1, ss. 117-139.
- Dünya Gazetesi (19.06.2018). <https://www.dunya.com/ekonomi/turkiyenin-satin-alma-gucu-abnin-yuzde-35-altinda-haberi-419712> (Erişim Tarihi: 10.12.2018).
- EUROSTAT (2017). Avrupa Birliği İstatistik Ofisi Raporu (Eurostat).
- Güney, A. ve Tunalı, H. (2015). Satınalma Gücü Paritesi Teorisinin Döviz Kuru Belirleme Modeli Olabilirliği Üzerine Ampirik Bir İnceleme: Türkiye Örneği, AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:15, Yıl:15, Sayı: 4, 15: 1-34.
- IMF, Küresel Ekonomik Görünüm verileri (WEO), Ekim 2018.
- IMF, Küresel Ekonomik Görünüm verileri (WEO), Nisan 2018.
- İyibozkurt, E. (1984). “Döviz Kuru Sistem Tartışmaları II”, Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, C. V, S. 1, Bursa.
- Kaya, H. ve Çelik, İ. (2018). Türkiye’de Satın Alma Gücü Paritesi Hipotezinin Geçerliliği: Uzun Hafıza Testlerinden Kanıtlar, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İİBF Dergisi, Y.5,C.5,S.2,Haziran 2018,ss.351-365,e-ISSN:2149-1658.
- Kırım, Arman S. (1988). “Enflasyon ve Döviz Kurları Üzerindeki Etkileri, Satınalma Gücü Paritesi Teoremi”, Dış Ticarete Durum (Ocak-Şubat 1988).
- Korkmaz, T., Çevik, E. İ. ve Çevik, N. K. (2013). Satın Alma Gücü Paritesinin Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan İçin Geçerliliği: Birim Kök ve Eşbütünleşme Analizi, Bilig, Kış 2013,S.64, ss. 259-284.
- Korum, U. (1991). “Enflasyon, Kur, Faiz ve Körfez”, Dış Ticarete Durum, S. 23-24 (Ocak 1991).
- Kütük, M. A. ve Okumuş, İ. (2016). Satın Alma Gücü Paritesi Hipotezi Geçerliliğinin Fourier Birim Kök Testleri ile İncelenmesi: OECD Ülkeleri Örneği, Gaziantep University Journal of Social Sciences (<http://jss.gantep.edu.tr>), 15(1):73-87, ISSN: 1303-0094.
- Marcy, G. (1965). Economie Internationale, P.U.F., Themis, Paris.
- Mumcu, N. (1972). Uluslararası Moneter Teori, Bir İktisadi Analiz, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fak. Ya. No. 269, İstanbul.
- Özer, M. (1992). Türkiye’de Reel Döviz Kurunun Zaman Serisi Analizi (1975-1991), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi S.B.E., Eskişehir.
- Özmucur, S. (1988). Satınalma Gücü Paritesi Yöntemi ve Türkiye’deki Uygulamalar, İSO Ya. No. 1988/3, İstanbul.
- Parasız, İ. ve Oktay, N. (1988). Döviz Piyasası: Teori ve İşleyiş Mekanizması, Anadolu Üniversitesi Ya. No. 282, Eskişehir.
- Pirimoğlu, A. (1987). Para Teorisi, Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayını, Eskişehir.
- Seyidoğlu, H.(2017), Uluslararası İktisat, Güzem Can Yayınları, Gen. 21.B., İstanbul.
- Şeker, A. ve Şimdi, H. (2018). Yeni Dönemde Satın Alma Gücü Paritesinin Güçlü Formda Geçerliliği: Türkiye Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2018/2, Sayı:31, s. 91-100.
- Yıldırım, M. (1995). Döviz Kuru Politikası ve Türkiye’de Satın Alma Gücü Paritesinin Geçerliliği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.